

Institutul Diplomatic Român

Policy Study nr. 4 / 2014

**Dezbaterile de politică externă din Federația Rusă.
Studiu de caz: relațiile Federației Ruse cu statele
Parteneriatului Estic**

Armand Goșu (coordonator)
Ileana Racheru (coordonator)

ISSN 2343 – 9238

ISSN-L 2343 – 9238

București 2014

Seria Policy Study cuprinde
texte bazate pe surse publice.
Opiniile exprimate reprezintă
punctele de vedere ale
autorilor.

Dezbaterile de politică externă din Federația Rusă.
Studiu de caz: relațiile Federației Ruse cu statele Parteneriatului Estic

Armand Goșu (coordonator)
și
Ileana Racheru (coordonator)

Acest studiu este o analiză a dezbaterilor de politică externă din Federația Rusă cu privire la strategiile adoptate de Moscova în relațiile cu cele 6 state membre ale Parteneriatului Estic. Studiul este structurat în două subcapitole. Prima parte se focusează asupra unei analize a proiectului integraționist al Uniunii Eurasiatice (Uniunea Economică Eurasiatică). Al doilea subcapitol este dedicat unei analize a relațiilor Federației Ruse cu fiecare stat membru al Parteneriatului Estic (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina). Pentru a oferi un studiu comprehensiv cercetarea ia în considerație atât discursurile liderilor de la Moscova și informațiile oficiale publicate de instituțiile Federației Ruse care au atribuții în domeniul politicii externe, cât și articolele/comentariile/interviurile celor mai cunoscuți experți din societatea civilă.

Studiul a fost realizat în cadrul programului de internship *Spațiul extins al Mării Negre și Sud-Estul Europei*, (aprilie – iulie 2014) organizat de **Institutul Diplomatic Român**, coordonat de Armand Goșu și Ileana Racheru, cu participarea studenților-masteranzi: Tatiana Cojocari, Bogdan Morariu, Anamaria Vișan.

I

Eurasianismul și Uniunea Eurasiatică în dezbaterile de politică externă din Federația Rusă

Tatiana Cojocari
Bogdan Morariu
Anamaria Vișan

Originile Eurasianismului.

În perioada interbelică, intelectualitatea rusă a dezvoltat un nou concept numit „eurasianism”, cu scopul de a încerca definirea rolului Rusiei în contextul internațional. Eurasianismul a respins exclusivismul etnic rusesc în favoarea întregului spațiu eurasiatic, care ar include și popoare „neruse”. Părintele eurasianismului poate fi considerat Nikolai Trubețkoi, care în 1920 a publicat la Sofia o lucrare intitulată „Europa și umanitatea”.¹ Eurasianismul lui Trubețkoi avea la bază elemente antiliberale, naționaliste și antisemite. Trubețkoi a propus intelectualității ruse cinci teme de reflecție: „1) Poate fi obiectiv demonstrată superioritatea culturii romano-germane față de toate culturile de pe glob care au existat pe parcursul întregii istorii?; 2) Poate un popor să adere la cultura unui alt popor fără un amestec antropologic?; 3) Este adeziunea la cultura europeană un lucru bun sau rău?; 4) Este europenizarea inevitabilă?; 5) Cum putem combate influențele sale nefaste?”². Trubețkoi a considerat că Rusia are nevoie de o doctrină care să unifice elita rusă în jurul unei singure idei intitulată „ideocrație”³. Fondatorii eurasianismului consideră că Rusia nu este o țară europeană, nici asiatică, ci un stat unic, care are ca elemente culturale esențiale originile turanice și ortodoxia. Potrivit primilor eurasianiști, noua identitate a Rusiei sovietice se definea prin opoziția dintre Eurasia și Occident.. Ideea creării Uniunii Eurasiatice i-a aparținut lui Mihail

¹ Racu Octavian, *Eurasianismul Rusesc – Originile și Ideile*, 01.07.2011, disponibil on-line: <http://octavianracu.wordpress.com/2011/07/01/eurasianismul-rusesc-originile-si-ideile/>. Accesat la 31.05.2014.

² Николай Сергеевич Трубецкой, Европа и человечество, disponibil on-line: <http://gumilevica.kulichki.net/TNS/tns03.htm>. Accesat la 04.06.2014.

³ Ibidem.

Ghefter, care a propus destrămarea Republicii Sovietice Federative Ruse și înființarea unei uniuni de state europene și asiatice suverane, cu posibilitatea aderării altor state din spațiul european și asiatic. În anii 1980, academicianul Andrei Saharov și politicienii Galina Starovoitova și Anatoli Sobceak vedeau Uniunea Eurasiatică ca pe o organizație liberală, ce se ghidează după modelul occidental. Cei trei promotori propuneau o combinație între sistemul economic capitalist și cel socialist⁴.

Premisele creării Uniunii Eurasiatice

Proiectul Uniunii Eurasiatice (UEA) a fost lansat de Vladimir Putin în campania electorală din 2012 sub forma unui plan grandios de politică externă pe care ar dori să-l pună în aplicare în următorii 6 ani. Proiectul integraționist, pe baza căruia va fi creată la 1 ianuarie 2015 Uniunea Eurasiatică, a fost prezentat ca o soluție reală la problemele economice generate de criza financiară globală. Ca structură, Uniunea trebuia clădită pe construcțiile deja existente - Uniunea Vamală Rusia-Belarus-Kazahstan, Spațiul Economic Unic și Comunitatea Statelor Independente (CSI). Putin considera că CSI, construită într-o perioadă de aproape 20 de ani, a fost organizația, care a asigurat și menținut cadrul de cooperare multilaterală a fostelor republici sovietice⁵. Modelul pe baza căruia se va construi Uniunea Eurasiatică va fi asemănător Uniunii Europene, Putin menționând că: „dacă europenilor le-au trebuit 40 de ani ca să transforme Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului în Uniunea Europeană, procesele ce se desfășoară astăzi pentru a forma Uniunea Eurasiatică (Uniunea Vamală și Spațiul Economic Unic) sunt mult mai dinamice, deoarece iau în considerație experiența UE și a altor organizații”⁶. Vladimir Putin a oferit asigurări fostelor republici sovietice că prin UEA nu vizează refacerea fostei URSS, ci construirea unei uniuni supranaționale, capabilă să devină unul din poliile lumii contemporane, care avea rolul de a asigura conexiunea dintre Europa și regiunea Asia-Pacific. Chiar dacă proiectul se adresează în special statelor

---

⁴ Racu Octavian, Uniunea Eurasiatică – o șansă pentru coparticiparea elitei ruse la guvernare globală, 14.06.2012. Disponibil on-line: <http://octavianracu.wordpress.com/2012/06/14/uniunea-eurasiatica-o-sansa-pentru-coparticiparea-elitei-ruse-la-guvernare-globala/>. Accesat la 05.06.2014.

⁵ Владимир Путин, *Новый интеграционный проект для Евразии — будущее, которое рождается сегодня*, (V. Putin, Noul proiect integraționiste pentru Eurasia – viitorul care se naște astăzi), Moscova, 3 octombrie 2011, Izvestia, disponibil on-line: <http://izvestia.ru/news/502761>. Accesat la 01.06.2014.

⁶ Ibidem.

CSI, autorul menționează că UEA este deschisă și pentru aderarea altor parteneri. Potrivit lui Vladimir Putin, aderarea la UEA va permite fiecărui membru să se integreze în Europa „mai repede și de pe poziții mai puternice“, astfel Uniunea va deveni o structură capabilă să „modifice configurația geopolitică și geoeconomică a întregului continent”.

Acest articol a creat o serie de dezbateri și reacții atât la nivelul opiniei publice locale, cât și la nivel internațional. Relevante sunt în acest sens articolele-răspuns ale celor doi lideri, partenerii lui Putin în construcția UEA: ”Despre soarta integrării noastre”(Alexandr Lukașenco)⁷ și ”Uniunea Eurasiatică: de la idee la istoria viitorului” (Nursultan Nazarbaev)⁸. Discursurile celor doi, păstrează în general linia trasată de Putin, cu câteva excepții importante. Cei doi lideri regretă prăbușirea URSS, Lucașenko afirmând chiar că „ consideră prăbușirea URSS-ului, una dintre cele mai profunde și tragice greșeli ale secolului XX” și că această tragedie ar fi putut fi evitată. Uniunea Eurasiatică v-a diminua impactul nefast pe care l-a avut prăbușirea URSS asupra noilor state, ajutându-le să-și definească o poziție în cadrul sistemului internațional. Cei doi lideri susțin însă că succesul procesului integraționist este condiționat de respectarea principiului egalității partenerilor și a intereselor naționale ale statelor participante. Orice amenințare la adresa suveranității oricărui dintre parteneri este inadmisibilă⁹. Atât Lukașenko cât și Nazarbaev țin să arate că e statul pe care îl reprezintă a jucat sau joacă un rol primordial în construcția viitoarei Uniuni, însă nici unul nu îndrăznește să infirme rolul de lider al Federației Ruse. Lukașenko menționează că aceasta propunere nu este una nouă, a fost lansată încă din anul 2003. Nursultan Nazarbayev merge și mai departe, insistând că din inițiativa lui a fost posibilă construcția Comunității Statelor Independente, că el a propus statelor CSI proiectul Spațiului Economic Unic și că în martie 1994 el a propus pentru prima dată crearea unei Uniuni Eurasiatice¹⁰. Nazarbaev a susținut că UEA trebuie să aibă la bază integrarea economică (fără a nega importanța

---

⁷ Lucașenco Alexandr, *О судьбах нашей интеграции*, Moscova, (Despre soarta integrării noastre), Izvestia, 17 octombrie 2013, disponibil on-line: <http://izvestia.ru/news/504081>. Accesat la 02.06.2014.

⁸ Nazarbayev Nursultan, *Евразийский Союз: от идеи к истории будущего*, (Uniunea Eurasiatică – de la idee la istoria viitorului), Izvestia, Moscova, 25 octombrie 2011, disponibil on line: <http://izvestia.ru/news/504908>. Accesat la 02.06.2014.

⁹ Lucașenco Alexandr, op.cit.

¹⁰ Nazarbayev Nursultan, op.cit.

factorilor culturali), adeziunea voluntară, egalitatea (neamestecul în treburile interne, respectarea suveranității, inviolabilitatea frontierelor) și funcționarea pe bază de consens (ținând cont de interesele fiecărui stat membru). Președintele Nazarbaev a menționat că „Rusia și Kazahstanul sunt locomotivele integrării”. Alexandr Lukașenko susținea că Uniunea Eurasiatică se va baza pe deschidere și colaborare cu centrele de putere mondiale reprezentate de Uniunea Europeană și China. Lukașenko a subliniat că procesul de integrare nu presupune „restaurarea” sau „reîncarnarea” Uniunii Sovietice, acestea fiind „fantomă din trecut, presupuneri și speculații”. Președintele Belarusului considera că UEA “are toate șansele să devină parte integrată a noii arhitecturi globale”, o punte de legătură între zonele economice ale Uniunii Europene, Europei de Sud-Est, Europei de Est și Asiei de Sud; dezvoltarea Uniunii se va face doar pe baza adeziunii voluntare a statelor membre.

Susținătorii Uniunii Eurasiatice

După 1990, eurasianismul a asumat de grupările comunist-naționaliste în opoziție cu liberalismul de tip occidental îmbrățișat de centrul de putere de la momentul respectiv. O parte din ideile eurasianistilor au fost preluate de Aleksandr Dughin și transformate în neo-eurasianism rusesc. Dughin consideră că spațiul eurasiatic este locul unui conflict ireconciliabil dintre civilizația maritimă – “talasocrație”, coordonată Statele Unite ale Americii și civilizația uscatului – “telurocrație”, în fruntea căreia se află Eurasia. Această dihotomie nu este văzută doar ca una geopolitică, dar și ideologică. Cele două mari blocuri au viziuni total opuse asupra lumii: atlantismul talasocratic este purtător al liberalismului globalist, iar eurasianismul telurocratic este promotorul conservatorismului tradiționalist. Poporul rus are “măreața misiune” de a se opune expansiunii atlantismului și instaurării unei lumi multipolare¹¹. Aleksandr Dughin este considerat cel mai important reprezentant al neo-eurasianismului și un susținător înfocat al ideilor integraționiste ale președintelui Putin. În opinia lui Dughin, articolul lui Putin, ar trebui considerat o

---

¹¹ Dughin, G. Aleksandr, *Bazele geopoliticii și viitorul geopolitic al Rusiei*, Vol. I, editura Eurasiatica.ro, București 2011.

strategie de dezvoltare a Rusiei după alegerile prezidențiale din 2012¹². Dughin susține că Uniunea Eurasiatică nu dublează organizații deja existente în spațiul ex-sovietic (Comunitatea Economică Eurasiatică, Tratatul de Securitate Colectivă) și că aceasta nu presupune doar o integrare economică, fiind un spațiu strategic unic, o nouă entitate politică supranațională, un fel de Confederație Eurasiatică (creată prin analogie cu UE)¹³. Potrivit lui Dughin, Uniunea Eurasiatică este concepută ca un nou „pol” al lumii multipolare. Rusia, și mai ales restul statelor CSI, nu au resurse suficiente, dimensiunea și infrastructură necesară pentru a deveni un nou pol în sistemul lumii multipolare. Dacă statele CSI nu se vor integra în structura suprastatală eurasiatică pe baza principiilor egalității și respectării independenței, acestea vor fi nevoite să adere la coalițiile hegemonice ale SUA, UE sau Chinei¹⁴. Federația Rusă nu poate contrabalansa singură hegemonia SUA și are nevoie de statele din spațiul ex-sovietic, în special de Ucraina. Ucraina va fi statul care va da greutate proiectului integraționist a lui Putin, sau din contra, va aduce eșecul acestuia, consideră Dughin¹⁵. Dughin adaugă că Uniunea Eurasiatică nu presupune revigorarea Imperiul Rus sau URSS, pentru că la baza acesteia nu există o ideologie unificatoare. Uniunea Eurasiatică are la bază o unitate civilizațională care depășește granițele Rusiei, se suprapune spațiului CSI și este întărită de similitudinile sociale, specificul economic, interesele energetice și provocările militare strategice cu care se confruntă fostele republici sovietice.

Expertul Vladimir Razuvaev¹⁶ este mult mai optimist în ceea ce privește viitorul Uniunii Eurasiatice, considerând că puțini sunt cei care se mai îndoiesc de faptul că Uniunea va fi totuși creată și va deveni centrul de atracție pentru statele post-sovietice.¹⁷ El ține să clarifice o situație care aparent, nu este clară pentru unele state ce ezită să-și

---

¹² Ibidem.

¹³ Дугин Александр : Евразийский Союз и Евразийский Диалог, 26.04.2012. Disponibil on-line: http://iran.ru/news/analytics/80138/b_Aleksandr_Dugin_Evraziyskiy_Soyuz_i_Evraziyskiy_Dialog_b. Accesat la 12.08.2014.

¹⁴ Дугин Александр : Евразийский Союз и Евразийский Диалог, 26.04.2012. Disponibil on-line: http://iran.ru/news/analytics/80138/b_Aleksandr_Dugin_Evraziyskiy_Soyuz_i_Evraziyskiy_Dialog_b. Accesat la 12.08.2014.

¹⁵ Idem, *Евразийский проект и его украинская проблема* (Proiectul Eurasianist și problema sa Ucraineană), portalul Odnako, Moscova, 31.10.2011.

¹⁶ Doctor în Științe Politice, politolog, istoric, jurnalist.

¹⁷ Razuvaev Vladimir, Евразийский союз: в ожидании синергии (Uniunea Eurasiatică: în așteptarea sinergiei), 27.02.2013. Disponibil on line: <http://interaffairs.ru/read.php?item=9199>. Accesat la 05.06.2014

exprime intenția de aderare la noul proiect, dacă nu vor adera de la început, mai târziu va fi mult mai greu să se integreze, comparativ cu statele fondatoare. Acestea din urmă vor trebui sau să accepte normele deja existente, sau să rămână pe marginea politicii mondiale.¹⁸ Razuvaev consideră că Ucraina are un rol important în Uniunea Eurasiatică și este convins că aceasta nu va adera la Uniune(din cauza corupției interne)¹⁹. Razuvaev este de fapt unul dintre experții susținători ai liniilor politice ale Kremlinului. Deloc întâmplător, părerea expertului confirmă declarațiile fostului președinte rus, Dmitri Medvedev. La reuniunea finală a Consiliului Interstatal al Comunității Economice Eurasiatice, care a avut din martie 2012, Medvedev a punctat avantajele pe care le-ar putea obține un stat care devine membru al UEA. „Am vorbit despre ceea ce poate oferi Uniunea Vamală, despre avantajele sale și despre complicațiile care ar putea apărea sau cu care se confruntă deja statele care nu sunt membre ale Uniunii Vamale. Așa este viața: dacă participi la organizații internaționale, primești un set de privilegii, dacă însă, nu ești membru cu drepturi depline, atunci ai putea avea unele complicații. Am considerat important să aducem această poziție la cunoștința unor state-observator”²⁰. În 2012, Ucraina și Republica Moldova aveau statutul de observatori în cadrul Uniunii Vamale.

Serghei Lavrov, ministrul de externe rus, declara în anul 2013 că „ușile Uniunii Economice Eurasiatice sunt deschise tuturor statelor, dar mai ales statelor care fac parte din Comunitatea Economică Eurasiatică (EurAsEc) și membrilor Comunității Statelor Independente”²¹. Mai mult decât atât, el își exprimă părerea în privința Uniunii Eurasiatice în care vede, ca și Putin de altfel, o uniune economică, ce va aduce profit atât membrilor EurAsEc, cât și membrilor CSI: „Rezultatul direct al Uniunii Vamale și al Spațiului Economic Comun este îmbunătățirea climatului investițional din țările noastre, oferind un mediu mai confortabil pentru întreprinderi în crearea locurilor de muncă.

---

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Medvedev Dmitri, Заявление для прессы по итогам заседания Межгосударственного совета Евразийского экономического сообщества / Высшего Евразийского экономического совета (Declarație pentru presa referitoare la rezultatele încheierii Consiliului interstatal al Comunității Economice Eurasiatice) Moscova, 19.03.2012. Disponibil on-line: <http://news.kremlin.ru/transcripts/14807#sel=>. Ultima accesare: 05.06.2014.

²¹ Лавров Сергей, Евразийский экономический союз открыт для других государств, 14.01.2013. Disponibil on-line: <http://ria.ru/world/20130114/918005416.html>. Accesat la 05. 06. 2014

Numărul șomerilor înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă a populației din Rusia, Belarus și Kazahstan, a scăzut față de anul trecut cu aproape 20 la sută”²².

Analizând pozițiile oficialilor și experților ruși putem ajunge la concluzia că „eurasianismul nu înseamnă distanțarea Rusiei de Europa, cum se crede adesea greșit, ci este conceptul unei altfel de Europe, a unei Europe antiliberale și antiamericane. Această ideologie și nu Uniunea Economică Eurasiatică reprezintă pericolul real pentru Europa liberală și democratică. E ceea ce majoritatea cetățenilor *Bătrânului Continent* n-au înțeles încă”²³.

Criticii Uniunii Eurasiatice

Aleksei Vlasov²⁴, cercetător la Centrul Carnegie din Moscova, susține că „proiectul integraționist al Uniunii Eurasiatice, asemenea celorlalte proiecte lansate în spațiul ex-sovietic în trecut, nu are multe șanse de reușită. Vlasov consideră că realizarea acestei Uniuni se va lovi în practică de corupție, deficit de personal și urmările crizei economice mondiale, și în final va rămâne doar un proiect pe hârtie”²⁵.

Dmitrii Trenin, director al Centrului Carnegie din Moscova, este de părere că dorința Rusiei de a crea Uniunea Eurasiatică are ca bază poziționarea geografică specială a acesteia – o țară intercontinentală, situată între Europa și Pacific, dar care, practic, nu se regăsește în totalitate cu nici una din părțile pe care este poziționată. De aceea, liderii ruși, tind să-și intensifice eforturile lor pentru a forma un nou „centru de putere” independent în nordul Eurasiei. Bazându-se în special pe aliații și partenerii din CSI, Rusia dorește să-și consolideze poziția sa în raport cu rivalii geopolitici din zonă – la vest – Europa, iar la est – China²⁶. Analistul consideră ca promotorii Uniunii Economice

---

²² Лавров Сергей, Евразийский экономический союз открыт для других государств, 14.01.2013. Disponibil on-line: <http://ria.ru/world/20130114/918005416.html>. Accesat la 05.06.2014

²³ Eurasianismul periculos al lui Putin, Ingo Mannteufel, șeful programelor DW pentru Europa, 28.05.2014. Disponibil on-line: <http://www.dw.de/comentariu-eurasianismul-periculos-al-lui-putin/a-17668961>. Accesat la 02.06.2014.

²⁴ Director general al Centrului de Informații și Analiză a spațiului post-sovietic al Universității de stat din Moscova „M.V. Lomonosov”.

²⁵ Vlasov Aleksei, Malașenco Aleksei, Новое прочтение „евразийского проекта”, Interviu, Centrul Carnegie, Moscova, 01.11.2011.

²⁶ Тренин Дмитрий, Отношения России и стран СНГ. Перспектива 2020, Moscova, 28.03.2013. Disponibil on-line:

Eurasiatice, trebuie să ia în considerație și faptul că o uniune economică reală este imposibilă fără o uniune politică, iar din pozițiile actuale ale liderilor Uniunii, o uniune politică a celor trei state pe viitor, este aproape imposibilă. Chiar dacă Uniunea Eurasiatică a fost concepută ca o comunitate economică, în Rusia, au existat și încă mai există, adepții unei uniuni cu funcții politice și supranaționale. Pentru Rusia, integrarea eurasiatică, care a avut inițial un conținut politico-economic, a devenit o temă importantă a dezbaterilor naționale referitoare la o nouă identitate²⁷. În cadrul proiectului integraționist eurasiatic, Rusia dorește să-și definească nu granițele administrative, ci pe cele cultural-psihologice, acea zonă pe care Rusia o va considera „a sa” (zona proprie de influență). Această zonă, însă, nu mai coincide cu teritoriul fostei URSS, pentru că o parte din statele post-sovietice se retrag de pe orbita Rusiei – atât politic, cât și mental²⁸. Mulți ruși aprobă acest proiect evaluând noua „poziție geopolitică” obținută de Rusia, dar nu iau în considerație faptul că proiectul integraționist eurasiatic, implică nu atât de mult o „adunare” a slavilor și non-slavilor în jurul Rusiei, ci mai degrabă o reorientare clară spre Asia. Uniunea Eurasiatică ar putea deveni un instrument pentru „asiatizarea” Rusiei, pe care o parte semnificativă a electoratului rus nu îl dorește pentru că nu consideră statele din Asia Centrală ca o parte a „Lumii lor”. UE este atractivă pentru foarte mulți ruși iar Uniunea Eurasiatică ar putea fi percepută ca o alternativă nefastă la europenizare, un proiect care ar putea bloca apropierea Rusiei de Vest²⁹.

<http://carnegie.ru/2013/03/28/%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8-%D0%B8-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD-%D1%81%D0%BD%D0%B3-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-2020/fz3k>. Accesat la 10.08.2014.

²⁷ Lukianov Fiodor, “Building Eurasia and defining Russia”, în Kadri Liik, Russia’s Pivot to Eurasia, 29.05.2014. Disponibil on-line: http://www.ecfr.eu/publications/summary/russias_pivot_to_eurasia310. Accesat la 20.08. 2014.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Inozemtsev Vladislav, Russia turns east: Eurasian integration, regional development, and the West as East, în Kadri Liik, Russia’s Pivot to Eurasia, 29.05.2014. Disponibil on-line: http://www.ecfr.eu/publications/summary/russias_pivot_to_eurasia310. Accesat la 20.08. 2014.

Uniunea Vamală Eurasiatică, Comunitatea Economică Eurasiatică și Uniunea Economică Eurasiatică

Prima tentativă de creare a Uniunii Vamale a apărut în 1995. În anul 2000, la Astana, a fost semnat un acord cu privire la instituirea Comunității Economice Eurasiatice (CEE). Membrii acesteia sunt Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Rusia și Tadjikistan. Ucraina și Republica Moldova obținut statutul de observator în cadrul CEE în mai 2002. În 2007 a fost semnat acordul politic care a creat cadrul legal necesar pentru cooperarea economică în Uniunea Vamală. Uniunea Vamală a fost creată în 2010 iar, în 2012, a fost stabilit Spațiului Economic Comun. Cele două structuri ce reprezintă temelia grandiosului proiect integraționist Uniunea Economică Eurasiatică, ale cărui baze juridice s-au pus la 29 mai 2014 prin semnarea Acordului cu privire la crearea Uniunii Economice Eurasiatice (care v-a funcționa efectiv începând cu 1 ianuarie 2015)³⁰. Documentul a fost semnat la reuniunea Consiliului Economic Suprem Eurasiatic de către liderii Federației Ruse, Belarusului și Kazahstanului. În cadrul aceluiași eveniment au exprimat intenții de aderare președinții Armeniei și Kîrgîzstanului.

Prin semnarea acestor acorduri, Federația Rusă a încercat să creeze un nou cadru de integrare, sub influența sa, a fostelor republici sovietice. Inițial președintele Rusiei a propus ca Uniunea să aibă un parlament comun, un sistem comun de pașapoarte și o valută unică, Astana este hotărâtă să reducă activitatea Uniunii la una pur economică. Președinții Belarusului și Kazahstanului, au accentuat în discursuri faptul că noul proiect integraționist al Moscovei are un caracter strict economic și s-au opus oricăror forme de integrare politică. Pentru cei doi, obiectivele UEA se rezumă la libera circulație a bunurilor, serviciilor, capitalului, forței de muncă și realizarea unei politici coerente și uniforme în sectorul economic. Liderul Kazahstanului a ținut să menționeze că „Uniunea Economică Eurasiatică este un mijloc pragmatic pentru a obține beneficii. Noi nu ne implicăm în politica internă a Federației Rusă și de aceea, nici Rusia nu ne

---

³⁰ Racu Octavian, Proiectul “Uniunii Eurasiatice”, între utopie și procese integraționale globale reale, 13.01.2013. Disponibil on-line: <http://octavianracu.wordpress.com/2013/01/13/proiectul-uniunii-eurasiatice-intre-utopie-si-procese-integrationaliste-globale-reale/>. Accesat la 06.06.2014.

poate indica direcții de politică externă”³¹. Chiar dacă Uniunea va funcționa de la 1 ianuarie 2015, aceasta este cu mult sub așteptările inițiale ale Moscovei

Care este viitorul proiectului integraționist al lui Putin? Există foarte multe aspecte care se bat cap în cap și riscă să blocheze eficiența acestuia. Unul dintre cele mai importante este teama liderilor din fostele republici sovietice față de perspectiva unei limitări a suveranității, mai ales în contextul ultimelor evenimente din Ucraina. Orice integrare post-sovietică care include Moscova are un dezechilibru inerent: toți membrii și potențialii parteneri sunt inferiori în termeni economici, politici și de securitate Rusiei. Ucraina ar fi schimbat situația, ar fi echilibrat parțial balanța de putere din cadrul Uniunii. Absența Ucrainei face inevitabil un parteneriat puternic între celelalte state membre pentru că acestea se tem de potențialul Rusiei de a domina întregul proiect³². Putin nu are prea multe opțiuni la îndemână. Va face mai multe concesii și „investiții financiare” pentru statele aliate asigurându-se astfel că Rusia va putea juca rolul de conector dintre Europa și regiunea Asia-Pacific. Sau va îngheață proiectul și se reorienta către alte forme de cooperare regionale, o perspectivă puțin probabilă, ținând cont de conjunctura actuală și de intenția Occidentului de a izola Rusia în politic internațională.

---

³¹ Мичел Кейси, Насколько значим Евразийский экономический союз?, 05.06.2014, The Diplomat, Japonia. Disponibil on-line: <http://inosmi.ru/russia/20140605/220809726.html>. Accesata la 12.08.2014.

³² Lukianov Fiodor, “Building Eurasia and defining Russia”, în Kadri Liik, Russia’s Pivot to Eurasia, 29.05.2014. Disponibil on-line: http://www.ecfr.eu/publications/summary/russias_pivot_to_eurasia310. Accesat la 20.08. 2014.

II

Armenia

Ileana Racheru

Relațiile diplomatice ale Federației Ruse cu Armenia au fost stabilite în ianuarie 1992³³ și au la bază *Tratatul de prietenie, cooperare și ajutor reciproc* încheiat în 1997. Armenia este cel mai important partener al Rusiei din Caucazul de sud, situația explicându-se prin dependența economică și de securitate a acesteia față de Moscova. Începând cu 1994, Armenia a menținut sub ocupație militară regiunea Nagorno-Karabah, locuită de o populație majoritar armeană și aflată *de iure* în componența teritorială a Azerbaidjanului. Armenia este singurul stat din Caucazul de sud pe teritoriul căruia se mai află o bază militară rusească și este unicul membru din regiune al *Organizației Tratatului de Securitate Colectivă*. În 2010, cu prilejul unei vizite de stat a președintelui Vladimir Putin la Erevan, acordul cu privire la prezența militară rusă pe teritoriul armean, semnat în 1995, a fost prelungit pentru o perioadă de 49 ani³⁴. În septembrie 2013, președintele armean, Serg Sargsian a anunțat, la finalul unei întâlniri cu Vladimir Putin, că Armenia renunță la semnarea Acordului de Asociere cu UE și că va adera la Uniunea Vamală, creată de Federația Rusă. La 10 octombrie 2014, după încercări de a tergiversa procesul de aderare, președintele Sargsian a semnat documentele prin care Armenia a devenit membru al Uniunii Economice Eurasiatice (UEA).

---

³³ Армяно-российские отношения, <http://arm.rs.gov.ru/node/406>, accesat la 3 noiembrie 2014.

³⁴ РОССИЙСКО-АРМЯНСКИЕ ОТНОШЕНИЯ, <http://www.mid.ru/bdomp/ns-rsng.nsf/6bc38aceada6e44b432569e700419ef5/5893e88ff104642bc32574c900280e2c!OpenDocument>, accesat la 21 octombrie 2014.

Relațiile ruso-armene în discursul oficial de la Moscova

Oficialii de la Moscova au avut doar declarații și mențiuni foarte restrânse cu privire la relațiile ruso-armene și la aderarea Armeniei la Uniunea Economică Eurasiatică. În discursul ținut în octombrie 2014, la Minsk, la ultima reuniune a Consiliului Economic Eurasiatic la nivel de șefi de stat, Vladimir Putin a făcut doar mențiuni restrânse cu privire la Armenia, deși documentul pentru aderarea Erevanului la UEA a fost semnat în cadrul aceluiași eveniment. Putin a vorbit exclusiv despre ”beneficiile” economice pe care le va obține Erevanul dacă menține relațiile privilegiate de cooperare cu Rusia: ”Considerăm că Armenia este pregătită să desfășoare activități în cadrul Uniunii Economice Eurasiatice, având un statut egal cu cel al Rusiei, Belarusului și Kazahstanului. Într-un termen foarte scurt, din septembrie 2013 și până în prezent, partenerii noștri armeni au transpus în legislația armeană normele economice necesare funcționării proiectului integraționist. Sperăm ca la anul sau peste 2 ani să vedem efecte macroeconomice. Schimburile comerciale dintre ”troika” [Rusia, Belarus, Kazahstan] și Armenia au crescut cu 10% în fiecare an. Sper că această tendință pozitivă se va accentua după ridicarea barierelor vamale și administrative. Trebuie menționați și alți indicatori ca PIB-ul, cererea de consum, veniturile reale și forța de muncă”³⁵. Președintele rus nu a menționat care ar fi interesele pentru care Rusia a susținut aderarea Armeniei la un proiect integraționist cu specific economic iar principalul motiv în acest sens este faptul că Moscova nu are beneficii economice, ci doar pierderi determinate de faptul că liderii de la Kremlin au cumpărat loialitatea Armeniei prin menținerea unui preț mic la gazul rusesc, investiții militare pentru a înarma Erevanul.

Informații oficiale cu privire la interesele Rusiei în relațiile cu Armenia se regăsesc pe site-ul *Agenției Federale pentru Cooperare cu Statele CSI*, care menționează că în relațiile ruso-armene a fost stabilită o alianță militară și că „Armenia reprezintă un aliat strategic și politic al Rusiei în Caucaz de importanță vitală”. Moscova are interese de securitate și economice în Armenia. Pentru Rusia regiunea Caucazului de sud are o importanță aparte dată de faptul că în varii perioade istorice inamicii geopolitici ai

---

³⁵ Vladimir Putin, *Встреча глав государств Высшего Евразийского экономического совета*, 10 octombrie 2014, <http://kremlin.ru/transcripts/46767>, accesat la 5 noiembrie 2014.

Moscovei au încercat să-și stabilească controlul militar asupra zonei³⁶. Informațiile publicate de *Agenția Federală pentru Cooperare cu Statele CSI* precizează că în anul 2004, NATO și anunțat interesul pentru regiunea Caucazului de sud. Organizația urmărește, conform Agenției Federale pentru Cooperare cu Statele CSI, încercuirea Rusiei la sud și preluarea controlului asupra resurselor de gaz și petrol din regiunea caspică și central-asiatică, precum și controlul asupra căilor de comunicații ale Federației Ruse de la nord la sud cu Iranul, Irakul, India, statele din Golful Persic. Aceeași sursă menționează că NATO urmărește de asemenea, limitarea proiectelor de cooperare în spațiul ex-sovietic pentru a nu crea un pol de concurență pentru Occident³⁷.

Relațiile ruso-armene în dezbaterile societății civile din Federația Rusă

Relațiile ruso-armene reprezintă un subiect marginal și pentru analiștii de politică externă din Federația Rusă. Cea mai bună dovadă în sprijinul acestei afirmații este faptul că în ultimii ani, nu a apărut niciun studiu dedicat agendei bilaterale Moscova-Erevan. Politica externă a Federației Ruse în relațiile cu Armenia este doar un subiect tangențial al analizelor dedicate strategiilor adoptate de Moscova pentru spațiul ex-sovietic sau schimbărilor politice și geopolitice din regiunea Caucazului de sud. Armenia este invocată în analizele de politică externă ale societății civile și pentru a descifra posibile strategii de politică externă pentru Moscova în războiul din Ucraina prin realizarea unor analogii cu modul în care Rusia a gestionat și întreținut conflictul din Nagorno-Karabah. Experții ruși afiliați Kremlinului au analizat relațiile ruso-armene pentru a justifica crearea UEA sau pentru a absolve Moscova de pretenții expansioniste (ca influență geopolitică) sau cu scopul de a identifica punctele forte și slabe ale UEA. Serghei Markedonov, de la *Universitatea Rusă de Stat pentru Studii Umaniste*, susține că prin Uniunea Eurastică, Rusia nu dorește refacerea URSS pentru că resovietizarea presupune existența unei ideologii relevante, iar noul proiect integraționist rusesc, deși nu este în totalitate unul de natură economică are ca obiectiv protejarea intereselor naționale și nu

---

³⁶ Армяно-российские отношения, <http://arm.rs.gov.ru/node/406>, accesat la 6 noiembrie 2014.

³⁷ Ibidem.

valori de orice natură...Rusia vrea să creeze o Uniune funcțională, care să îi includă pe cei în care Kremlinul are încredere, cei care sunt percepuți ca aliați și nu doar parteneri ocazionali de călătorie. Noul proiect poate fi descris ca ...o rețea compactă în care părțile nu vor petrece foarte mult timp pentru a soluționa chestiunile legate de interesele divergente (cum sunt cele ale Armeniei și Azerbaidjanului), nu va lua în considerație “opiniile speciale” ale partenerilor dificili ca Ucraina, Moldova sau Turkmenistan. Insistența Moscovei pentru a obține aderarea Armeniei la U. Vamală se explică, potrivit lui Markedonov, prin faptul că Azerbaidjanul a anunțat că nu intenționează să adere la Uniunea Vamală și că va susține în continuare proiectele energetice pe care le desfășoară cu Occidentul. Parteneriatul cu Armenia, permite de asemenea Moscovei să mențină actualul status-quo al regiunii Nagorno-Karabah ca instrument de șantaj la adresa Azerbaidjanului³⁸.

Atât experții care au asumat opinii partizane cât și cei independenți consideră că importanța Armeniei pentru politică externă a Federației Ruse rezidă în amplasarea geostrategică a acesteia: în vecinătatea altor două foste republici sovietice (Georgia și Azerbaidjan care se opun integrării în UEA și care pot fi ținute sub influența Moscovei prin „pionul” rusesc reprezentat de Erevan) și a Orientul Mijlociu. Pentru Dmitri Trenin, director al *Centrului Carnegie* din Moscova, Armenia reprezintă un “outpost” rusesc în Transcaucazia în proiectul integraționist de securitate construit de Rusia prin *Organizația Tratatului de Securitate Colectivă*³⁹. Pentru Fiodor Lukianov, director al prezidiului *Consiliului pentru Politică Externă și de Apărare*, semnarea AA sau aderarea la Uniunea Vamală/Eurasiatică de către Armenia reprezintă un joc de sumă nulă. Armenia nu poate fi obiectiv integrată nici în Vest, nici în Est, situația nu are drept cauze rivalitățile geopolitice dintre statele mari, ci izolarea acesteia. Erevanul nu are și nu va avea alți garanți ai securității cu excepția Rusiei. Lukianov menționează și că între cele două state există o dependență mutuală contrabalansată în favoarea Rusiei. Pentru că și Moscova are nevoie de parteneriatul cu Armenia pentru că proiectul integraționist nu

---

³⁸ Sergey Markedonov, “The Caucasian Factor in Eurasian Integration”, *Russia in Global Affairs*, 21 martie 2014, <http://eng.globalaffairs.ru/number/The-Caucasian-Factor-in-Eurasian-Integration-16500>, accesat la 6 noiembrie 2014.

³⁹ Dimitri Trenin, *Russia’s Relations with the CIS Countries: Outlook for 2020*, Russian International Affairs Council, 2013, http://russiancouncil.ru/en/inner/?id_4=1612#top, accesat la 24 octombrie 2014.

poate fi realizat fără participarea Erevanului în situația în care Georgia și Azerbaidjanul nu vor să adere la UEA, Rusia nu are un alt partener de nădejde în Caucazul de sud, regiunea care este importantă din cauza „problemei din Caucazul de nord”⁴⁰.

Experții ruși au analizat importanța aderării Armeniei la UEA și din perspectiva importanței pe care o are regiunea transcaucaz în reconfigurarea geopolitică a spațiului ex-sovietic susținând că „În 2013, evoluțiile înregistrate în relațiile ruso-armene au arătat că Transcaucazia (Caucazul de sud) nu are o importanță mai mică în reconfigurarea spațiului ex-sovietic[prin comparație cu Ucraina]”⁴¹.

Importanța geostrategică a Armeniei pentru Rusia este dată și de faptul că regiunea Caucazului de sud reprezintă o zonă contiguă a Caucazului de nord rusesc care pune serioase probleme de securitate Moscovei :“Caucazul de sud are o importanță particulară pentru Rusia, care este ea însăși o țară caucaziană-teritoriul republicilor rusești nord-caucaziene este mai mare decât toate cele trei state independente din Transcaucazia...Problemele enclavelor și exclavelor etnice, o chestiune foarte sensibilă în relațiile Moscova-Baku au impact asupra situației din Caucazul de nord”.

Concluzii

Pozițiile oficiale și cele ale experților din societatea civilă rusă cu privire la importanța Armeniei pentru politica externă a Federației Ruse coincid. Pentru ambele tabere, Armenia poate constitui un pion rusesc în regiunea Caucazului de sud, asigură prezența rusească în zonă și poate preveni o eventuale amplasamente militare occidentale. Armenia este și un pion pentru securitatea internă a Federației Ruse, având în vedere faptul că regiunea Caucazului de sud este considerată de majoritatea experților ruși ca o zonă contiguă a Caucazului de nord rusesc instabil.

---

⁴⁰ Fiodor Lukianov, *Russia does not want another Soviet Union, Russia in Global Affairs*, 21 august 2013, <http://eng.globalaffairs.ru/redcol/Russia-does-not-want-another-Soviet-Union-16097>, accesat la 3 noiembrie 2014.

⁴¹ Sergey Markedonov(op.cit.).

Azerbaidjan

Anamaria Vișan

Cele mai multe acorduri bilaterale semnate între Azerbaidjan și Federația Rusă sunt în domeniile comercial, economic și industrial. Interesul antreprenorilor ruși este din ce în ce mai crescut față de activitatea industrială din Azerbaidjan⁴².

Azerbaidjanul este stat membru ONU (1992), membru fondator al Comunității Statelor Independente (1991; cu excepția componentei militare), membru OSCE (1992), membră fondator al Organizației Pentru Cooperare Economică la Marea Neagră (1992), a Parteneriatului pentru Pace (1995), a Consiliului Europei (2001), membru fondator al Organizației pentru Democrație și Dezvoltare Economică GUAM (2001), a Organizației Conferinței Islamice (1991) și membru cu statut de observator în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului.

Relațiile Azerbaidjanului cu Rusia au fost distante, din cauza susținerii constante pe care Moscova a acordat-o Armeniei pentru a menține sub ocupație Nagorno Karabah. Azerbaidjanul a aderat la Comunitatea Statelor Independente (CSI), însă nu s-a implicat foarte mult în activitățile organizației. Acest lucru a fost posibil datorită rezervelor naturale de petrol și gaz care au făcut din Azerbaidjan cel mai important actor din Caucazul de sud. Pentru că dispune de resurse bogate de țiței și gaze naturale, Baku are un rol cheie în „jocul geopolitic” al reducerii dependenței energetice a UE de Rusia. Expertul rus, Dmitri Trenin consideră că factorul energetic generează o competiție acerbă din punct de vedere geopolitic între Rusia și zona Mării Caspice: „Liderii ruși percep relațiile internaționale în termeni competitivi. Ei recunosc că Rusia nu are o poziție specială în spațiul ocupat de fostul URSS și încearcă din răspuțeri să păstreze ceea ce consideră că îi aparține. În ceea ce privește chestiunea energetică, aceasta impune o competiție acerbă cu companiile și guvernele vestice pentru accesul la resursele din zona caspică sau central-asiatică. Conductele energetice din această regiune (oleoductul Baku-Tbilisi-Ceyhan sau consorțiul Conductelor Caspice, proiectele South Stream sau Nabucco) sunt văzute ca exerciții geopolitice, și nu ca afaceri economice. Competiția devine

---

⁴² Перспективы развития сотрудничества, <http://www.azembassy.msk.ru/>, accesat la 14 iulie 2014.

și mai acerbă prin implicarea Chinei, care încearcă să-și maximizeze propria securitate energetică prin accesul la resursele de gaz și petrol din Asia Centrală⁴³”.

Azerii își folosesc resursele energetice pentru a limita influența Rusiei și pentru a crea posibilități de manevră (de contrabalansare a presiunilor Rusiei prin parteneriate cu Turcia, UE și SUA). Cel mai elocvent exemplu în acest sens este faptul că din 2007, Azerbaidjanul furnizează Georgiei și Turciei gaze naturale prin conducta Baku-Tbilisi-Erzurum. Prin *Acordul de Parteneriat Strategic și de Sprijin Reciproc* semnat în 2010 cu Turcia, Azerbaidjanul și-a creat un aliat de nădejde, care și-a asumat obligația de a-i susține pe azeri prin orice mijloc, deschis o piață pentru produsele azere și o zonă de tranzit spre vest a resurselor. În ciuda acestei situații, Rusia folosește cu succes ajutorul militar oferit Armeniei ca mijloc de șantaj în relațiile cu Azerbaidjanul. De asemenea, Rusia încearcă să pună obstacole în calea proiectelor energetice azere care nu implică cooperarea cu Moscova. În 2008, fostul președinte, Dmitri Medvedev, a afirmat că: „Moscova privește fără entuziasm creșterea influenței oricărui stat din Asia Centrală și Caucaz, fie Turcia, Iran, China, SUA sau oricare altă țară... Rusia consideră fostele republici sovietice ca „zone de interes privilegiate”⁴⁴. Referitor la importanța Azerbaidjanului pentru marile puteri, Serghei Karaganov menționa că „Atât Rusia cât și NATO acordă deja o atenție importantă Azerbaidjanului care reprezintă o „crăpătură” geopolitică între Rusia și Iran, prin care energia poate fi transportată în Occident. Concurența pentru influența asupra Baku va stabili situația militar-strategică din Transcaucazia. [...] Politica rusă din Transcaucazia se va concentra treptat asupra Azerbaidjanului. Baku se învecinează cu o regiune cu potențial de instabilitate din Orientul Apropiat. Acest lucru va forța Azerbaidjanul să caute un echilibru în relațiile cu Moscova și Washingtonul.”⁴⁵

Principala problemă cu care Azerbaidjanul se confruntă de peste două decenii, este conflictul din regiunea Nagorno-Karabah (aflată sub ocupație armeană). În urma

---

⁴³ Dmitri Trenin, directorul adjunct al Centrului Carnegie din Moscova, în *Gazul – instrument de politică externă al Rusiei*, <http://www.revista22.ro/gazul-instrument-de-politica-externa-al-rusiei-4886.html>, accesat la 23 august 2014.

⁴⁴ The Turkey, Russia, Iran Nexus driving forces and strategies, http://csis.org/files/publication/130318_Flanagan_TurkeyRussiaIran_web.pdf, accesat la 20 august 2014.

⁴⁵ Serghei Karaganov "Lumea din jurul Rusiei: anul 2017. Schita unui viitor apropiat", <http://bibliotecavirtuala.blogspot.ro/search/label/Serghei%20Karaganov>, accesat la 22 august 2014.

acordului de încetare a focului (1994), mediat de Rusia, Nagorno Karabah a rămas oficial în componența teritorială a statului azer⁴⁶ și de facto sub ocupație militară armeană. Conform unei analize făcute de Thomas de Waal, anexarea peninsulei Crimeea de către Rusia și războiul din Ucraina au inflamat situația din Nagorno-Karabah⁴⁷. „In acest context, nu ne întrebăm dacă Nagorno-Karabah a creat un precedent pentru Crimeea, ci dacă nu cumva lucrurile stau exact invers. Adevărul este că ceea ce s-a întâmplat cu Crimeea a plasat regiunea Karabah într-un cerc vicios distructiv⁴⁸”. De Wall consideră că puterea de la Moscova este cea care influențează negativ procesul de soluționare a conflictului⁴⁹.

---

⁴⁶ Georgia, Armenia și Azerbaidjan – o scurtă analiză geopolitică, <http://geopolitics.ro/georgia-armenia-si-azerbaidjan-o-scurta-analiza-geopolitica/>, accesat la 15 iulie 2014.

⁴⁷ Thomas de Waal, asociat senior la Institutul Carnegie din Washington, New War Risk on Russian Fringe Amid Armenia-Azeri Clashes, <http://www.bloomberg.com/news/2014-08-03/armenia-azeri-war-risks-grow-as-clashes-intensify.html>, accesat la 23 august 2014.

⁴⁸ New War Risk on Russian Fringe Amid Armenia-Azeri Clashes, <http://www.bloomberg.com/news/2014-08-03/armenia-azeri-war-risks-grow-as-clashes-intensify.html>, accesat la 23 august 2014.

⁴⁹ New War Risk on Russian Fringe Amid Armenia-Azeri Clashes, <http://www.bloomberg.com/news/2014-08-03/armenia-azeri-war-risks-grow-as-clashes-intensify.html>, accesat la 23 august 2014.

Belarus

Anamaria Vișan

Regimul politic din Belarus a fost considerat de liderii și experții occidentali ca fiind ultima dictatură din Europa. Relațiile dintre Republica Belarus și Federația Rusă se bazează pe serie de factori geografici, geopolitici, istorici, etnici, precum și colaborarea de conveniență dintre două regimuri politice nedemocratice. Cel mai important aspect al agendei bilaterale a celor două state este parteneriatului comercial (32% din exporturile și peste jumătate din importurile Belarusului constituie balanța comercială a celor două state). Uniunea vamală dintre Rusia, Belarus și Kazakhstan și Spațiul Economic Comun sunt considerate de autoritățile de la Minsk drept stimulente ale relației de cooperării bilaterale. Belarusul beneficiază de o poziție geografică care îi permite să oscileze între Rusia și UE, să nu adere la strategiile rusești de „pedepsire” a partenerilor neioiali Moscovei din CSI (Ucraina, R. Moldova, Georgia). Dar, potrivit retoricii oficiale de la Minsk, Belarus este și „un partener de încredere al Uniunii Europene, nu numai în ceea ce privește menținerea stabilității sociale și economice în regiune, dar, de asemenea, și în ceea ce privește importanța strategică în problemele europene: furnizarea de forțe militare, politice, securitatea energetică și de mediu, lupta împotriva criminalității, traficului de droguri și a migrației ilegale”⁵⁰. De asemenea, liderii de la Minsk susțin că doresc o colaborare bazată pe un dialog egal cu statele membre UE și Comisia Europeană, dar și în cadrul Parteneriatului Estic.

Analizii de politică externă de la Moscova consideră că „Problema belorusă va dobândi pentru Rusia un caracter strategic...Belarus, controlată de Alexandr Lukașenko, fiind atrasă în politica de navigare în zigzag între Uniunea Europeană și Rusia, va continua și mai departe să meargă pe calea sistemului politic și al modelului economic administrativ conservator. Dacă Moscova nu va elabora în privința Minskului o strategie minuțios gândită, Belarus, cu o întârziere de trei-șase ani, va repeta scenariul ucrainean”⁵¹. Rusia trebuie să se hotărască în privința Belarusului. Vrea sau nu unirea cu

---

⁵⁰ Страны и регионы, <http://mfa.gov.by/bilateral/>, accesat la 14 iulie 2014.

⁵¹ Serghei Karaganov, <http://biblioteca-virtuala.blogspot.ro/search/label/Serghei%20Karaganov>, accesat la 24 august 2014.

Belarus. În acest sens, directorul Institutului țărilor CSI Constantin Zatulîn, declara: “Dacă nu ne putem uni cu Belarus – trebuie să dăm la arhivă această idee, pe care multe secole la rând au promovat-o țării ruși, pentru care au trăit și au murit strămoșii noștri”⁵².

Uniunea Economică Eurasiatică

Uniunea Vamală a fost creată în 1994 și avea ca obiectiv principal stabilirea unei zone de comerț liber între Rusia, Kazahstan, Belarus, Kârgâzstan, Tadjikistan (ultimul a aderat în 1999). Abia în 1999 Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Rusia și Tadjikistan au semnat un tratat care asigură, în cadrul Uniunii Vamale și în Spațiul Economic Comun, libera circulație a bunurilor, capitalurilor, serviciilor și persoanelor⁵³. La 10 octombrie 2000, la Astana cele 5 state au semnat un tratat de consolidare a Uniunii Vamale existente, iar la summit-ul de la Minsk din 2001, Uniunea Vamală a fost transformată în Comunitatea Economică Eurasiatică (CEEAE). Scopul CEEAE a fost de a stabili un comerț liber și un sistem vamal unificat. În cadrul Comunității, a fost introdus un sistem de voturi ponderate, ce i-a oferit Rusiei o predominanță clară. În 2002 Ucraina și Moldova au obținut statutul de observator. La summit-ul CEEAE din 25 ianuarie 2006, Uzbekistanul s-a alăturat organizației⁵⁴. Cooperarea dintre statele membre ale Comunității Economice Eurasiatice viza următoarele direcții: asigurarea cooperării în domeniul politicii economice, dezvoltarea și implementarea de programe specifice, cooperarea în domeniul social și umanitar, formarea și punerea în aplicare a unor politici coerente privind cooperarea transfrontalieră.⁵⁵

La 29 mai 2014 liderii Federației Ruse, Kazahstanului și Belarusului s-au reunit din nou la Astana pentru a semna *Tratatul cu privire la formarea Uniunii Economice Eurasiatice (UEE)*, care va intra în vigoare la 1 ianuarie 2015. Aceste trei țări s-au angajat să respecte libera circulație a mărfurilor în zonă, a serviciilor, a capitalurilor și a

---

⁵² Constantin Zatulîn: “Cea mai mare problemă a Rusiei în spațiul post-sovietic este Ucraina și conflictele interne”, <http://www.ispri.ro/stiri-rusia/constantin-zatulîn-cea-mai-mare-problema-a-rusiei-in-spatiul-post-sovietic-este-ucraina-si-conflictele-interne/>, accesat la 20 august 2014.

⁵³ Richard Skwa, *Russian Politics and Society*, p. 456.

⁵⁴ Richard Skwa, *Russian Politics and Society*, p. 456

⁵⁵ ВОЕННОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО <http://www.embassybel.ru/belarus-russia-relations/military/>, accesat la 13 iulie 2014.

forței de muncă. Mai mult decât atât, cele trei state vor urma să dezvolte activități și în câteva sectoare cheie, cum ar fi industria, energia, agricultura și transportul. Astfel, putem vorbi, formal, de cea mai mare piață comună din cadrul CSI (170 de milioane de persoane), care va fi „un nou centru puternic de dezvoltare economică”⁵⁶, după cum susține Vladimir Putin.

În timpul negocierilor pentru crearea UEE, președintele Belarusului a făcut front comun cu liderul de la Astana, Nursultan Nazarbaev pentru a obține cât mai multe concesiuni din partea Federației Ruse. Președintele Belarusului a declarat că o posibilă lansare a UEE înainte de încheierea formării Uniunii vamale este „riscantă și greșită”. „Noi am început crearea Uniunii vamale înainte de UEE, dar nu ne-am finalizat activitatea”, a declarat Lukașenko, avertizându-l pe liderul rus că ar fi greșit ca noua structură să debuteze înainte de formarea pe deplin a Uniunii Vamale⁵⁷. În același timp, Nursultan Nazarbaev, a pledat împotriva politizării noii Uniuni: „Politizarea Uniunii Economice Eurasiatice este de nepermis. Tratatul privind crearea acesteia ar trebui să conțină doar prevederi economice. Domenii precum securitatea frontierelor, politica în domeniul imigrației, sistemul de apărare și de securitate, precum și aspectele vizând sănătatea, educația, cultura, asistența juridică în cauzele civile, administrative și penale, nu sunt relevante pentru integrarea economică și nu pot fi incluse în formatul unei uniuni economice”⁵⁸. Afirmările președintelui kazah au fost ulterior susținute și de Lukașenko.

Cele mai importante obiective ale Belarusului în relația cu Federația Rusă sunt de departe cele din domeniul economic. Belarusul urmărește creșterea exporturilor către Federația Rusă, încurajarea relațiilor mai strânse cu regiunile rusești, extinderea rețelei de distribuție a mărfurilor beloruse și atragerea a cât mai multe investiții din Rusia.

În luna octombrie a anului 2011 președintele Belarusului, Aleksandr Lukașenko, răspunde unui articol postat de Vladimir Putin, referindu-se la importanța parteneriatului cu Rusia din cadrul Uniunii Eurasiatice pentru țara sa. Lukașenko a salutat proiectul

---

⁵⁶ Россия, Белоруссия и Казахстан создали Евразийский союз, <http://www.vz.ru/news/2014/5/29/689070.html> accesat la 14 iulie 2014.

⁵⁷ Liderii Rusiei, Bielorusiei și Kazahstanului au stabilit principiile de bază ale Uniunii Economice Eurasiatice, <http://www.crainicul.ro/index.php/liderii-rusiei-bielorusiei-si-kazahstanului-au-stabilit-principiile-de-baza-ale-uniunii-economice-eurasiatice-8774> accesat la 13 iulie 2014.

⁵⁸ Liderii Rusiei, Bielorusiei și Kazahstanului au stabilit principiile de bază ale Uniunii Economice Eurasiatice, <http://www.crainicul.ro/index.php/liderii-rusiei-bielorusiei-si-kazahstanului-au-stabilit-principiile-de-baza-ale-uniunii-economice-eurasiatice-8774> accesat la 13 iulie 2014.

președintelui Putin menționând că cea mai bună cale pentru dezvoltarea țării sale, în actualul context internațional în care se trece de la un sistem bipolar la unul multipolar este crearea Uniunii Eurasiatice. Uniunea Eurasiatică a fost prezentată de președintele bielorus și ca un răspuns la necesitatea de a asigura stabilitatea regională.

Serghei Molunov, însărcinatul cu afaceri al Republicii Belarus la București, spunea în 2013 că este evidentă nevoia politică și economică a celor trei state, Rusia, Belarus și Kazakhstan, de a dezvolta relații de cooperare în cadrul Uniunii. „Fiecare dintre cele trei state are voința politică de a dezvolta o asemenea uniune, dorința de a îmbunătăți nivelul colaborării economice. E evident că există și unele probleme. Potențialul de export al Rusiei și Kazakhstanului se bazează pe materia primă. Belarus nu dispune de resurse energetice naturale proprii. În schimb, avem o inginerie auto puternică, o industrie chimică dezvoltată și un sector agricol modernizat. De aceea, pentru noi e importantă eliminarea barierelor tarifare în comerțul cu rușii și cu kazahii și simplificarea vânzării echipamentelor de producție din Belarus în Rusia și Kazakhstan. Pentru Belarus e esențială reducerea taxelor la petrol și gaze. Belarus ține cont de principiul pragmatic și mizează pe continuitate, respect reciproc, egalitate, neamestec în treburile interne, renunțarea la presiuni și constrângeri. În lista priorităților noastre prima e Federația Rusă. În relațiile cu Rusia, Belarus respectă principiul prieteniei și necondiționării suveranității și integrității teritoriale a părților. UE este un partener important. Prioritatea politicii noastre externe pe dimensiunea europeană e intensificarea parteneriatului cu țările UE în comerț, investiții, transporturi și tranzit”⁵⁹. Molunov subliniază un aspect foarte important al economiei Belarusului: lipsa resurselor energetice și dependența sa de Rusia. Moscova poate decide sistarea livrărilor de gaz, creșterea prețului la produsele petroliere sau menținerea lui în parametrii medii, în funcție de gradul de loialitate de care dă dovadă Minskul. Belarus este unul dintre statele client ale Rusiei. Iar rușii știu asta. Serghei Karaganov nota încă din 2007 că: „Nici una dintre țările spațiului ex-sovietic nu va scăpa în următorii zece ani de dependența energetică rusească. Dependența față de livrările referitoare la gazul natural relativ ieftin

---

⁵⁹Belarus – poarta de acces în Uniunea Vamală pentru mărfurile din UE, <http://www.revistamiscarea.ro/belarus-poarta-de-acces-in-uniunea-vamala-pentru-marfurile-din-ue/>, accesat la 21 august 2014.

are un caracter de lungă durată”⁶⁰. Dmitri Trenin, directorul adjunct al Centrului Carnegie din Moscova, consideră că Rusia folosește gigantul Gazprom ca pe un instrument de politică externă, acesta fiind însă ca „o armă cu două tăișuri” atât pentru Moscova, cât și pentru statele beneficiare, printre care și Belarus: „Decidenții din politica externă a Rusiei pornesc de la ideea potrivit căreia ceea ce este bine pentru Gazprom este bine și pentru Rusia. La momentul actual, politica externă a Rusiei este orientată către afaceri, iar în conflictele cu privire la prețul gazului cu Ucraina și Belarus, Moscova a plasat considerațiile comerciale înaintea celor geopolitice. Liderii ruși au înțeles importanța resurselor energetice ale statului rus, iar pentru ei Rusia a devenit o putere energetică. În același timp, leadership-ul rusesc a înțeles că legăturile energetice creează dependențe mutuale. Ca armă, energia este o sabie cu două tăișuri”⁶¹.

Cooperarea militară

Cooperarea dintre Federația Rusă și Republica Belarus în domeniul militar și al securității urmărește asigurarea securității militare, menținerea capacităților militare necesare, formare profesională de calitate a forțelor armate. Republica Belarus a încheiat cu Federația Rusă aproximativ 35 de tratate internaționale ce au la bază coordonarea activităților comune în domeniul militar, utilizarea comună a infrastructurii militare, asigurarea securității regionale, crearea de sisteme integrate © RGV și a unui sistem regional comun de apărare aeriană din Republica Belarus și Federația Rusă.⁶²

---

⁶⁰ Serghei Karaganov, <http://biblioteca-virtuala.blogspot.ro/search/label/Serghei%20Karaganov>, accesat la 24 august 2014.

⁶¹ Gazul - instrument de politică externă al Rusiei, <http://www.revista22.ro/gazul-instrument-de-politica-externa-al-rusiei-4886.html>, accesat la 23 august 2014.

⁶² ВОЕННОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО <http://www.embassybel.ru/belarus-russia-relations/military/>, accesat la 13 iulie 2014.

Georgia

Bogdan Morariu

Georgia este situată în extremitatea sud-estică a Europei. Are o suprafață totală de 69.700 de metri pătrați și o populație de 4.677.401 de locuitori (83,8% georgieni, 6,5% azeri, 5,7 armeni, 1,5% ruși și 2,5% alte minorități)⁶³. Georgia este o țară cu o istorie veche de acum 4000 de ani. În anul 1801, Rusia a anexat pentru prima dată Georgia, iar după o eliberare de trei ani pe fondul revoluției din Rusia între anii 1918-1921 este reanexată, devine republică socialistă a Uniunii Sovietice și reușește să-și recapete independența în 1991⁶⁴. În urma războiului ruso-georgian din 2008, Moscova a recunoscut independența Abhaziei și Osetiei de sud, cele două regiuni separatiste de pe teritoriul Georgiei. În septembrie 2008, guvernul de la Tbilisi a întrerupt relațiile diplomatice cu Rusia. Fostul președinte Mihail Saakasvili a anunțat retragerea Georgiei din C.S.I, decizie care a fost votată ulterior de parlamentul de la Tbilisi.

Agenda politică a relațiilor bilaterale dintre Federația Rusă și Georgia a înregistrat atât situații de cordialitate (marcate de menținerea Georgiei în sfera de influență a Federației Ruse) cât și controverse (legate în special de sprijinul acordat de Moscova regimurilor separatiste din Abhazia și Osetia de sud). Până în anul 2005, cooperarea economică dintre cele două țări se afla pe un *trend* ascendent, situația, însă, s-a schimbat odată sistarea de către Rusia a importurilor georgiene de produse vegetale (2005), de vinuri și ape minerale (2006). În octombrie 2006, relațiile dintre cele două state s-au răcit și mai mult, liderii de la Kremlin au decis sistarea comunicărilor maritime, terestre, feroviare și pe calea aerului cu Georgia. Prima rută redeschisă între cele două în anul 2010 a fost punctul de frontieră Kazbegi - Zemo Larsi⁶⁵.

Disensiunile dintre cele două state, care au culminat cu războiul din 2008, nu au venit pe fondul unor diferențe culturale, religioase sau ideologice majore, ci pe seama

---

⁶³ Embassy of Georgia to Romania, http://romania.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=10 accesat la 2 August 2014

⁶⁴ Idem

⁶⁵ Relations between Georgia and Russia, http://www.mfa.gov.ge/index.php?sec_id=351&lang_id=ENG , accesat la 28 august 2014

acțiunilor pro-occidentale de politică externă ale Georgiei. Această politică externă era, în opinia autorităților de la Kremlin, susținută de președinte Mihail Saakasvili. După câștigarea alegerilor prezidențiale din 2013, de către Georgi Margvelașvili, cele două state au anunțat intenții de normalizare a relațiilor bilaterale. În timpul unei conferințe de presă din 2013, Vladimir Putin a declarat că atitudinea sa pozitivă față de poporul georgian este neschimbată și a precizat că semnalele de colaborare venite de la noua conducere au fost observate și că nu este exclus ca în perioada următoare să fie reintrodus regimul cu privire la libera circulație a persoanelor (care poate reprezenta punctul de plecare pentru normalizarea relațiilor dintre cele două)⁶⁶.

În perioada care a urmat s-a putut observa o ușoară îmbunătățire a relațiilor dintre cele două state. Rusia a decis să permită produselor fabricate în Georgia accesul pe piața rusă, iar declarațiile oficialilor au continuat să fie orientate către cooperare. Organizarea Jocurilor Olimpice de iarnă de la Soci a creat mai multe ocazii pentru dezvoltarea relațiilor dintre cele două. Atleții georgieni au decis să participe la acest eveniment și cu această ocazie au fost restabilite zborurile dintre Tbilisi și Soci. Vladimir Putin a profitat de această ocazie și a declarat că speră ca zborurile să fie continuate și după încheierea evenimentului sportiv. De asemenea, președintele Rusiei a adăugat că: „Înțelegem că nu este un proces ușor, dar conducerea Rusiei este setată pe dezvoltarea relațiilor cu Georgia”⁶⁷. Astfel, relațiile dintre cele două au evoluat doar în domenii precum comerțul, transportul sau chestiuni umanitare. Unul dintre cadrele folosite pentru cooperarea în aceste domenii a fost prin intermediul dialogul informal propus de fostul prim-ministru al Georgiei, Bidzina Ivanșvili, cu scopul normalizării relațiilor ruso-georgiene.

Relațiile dintre cele două state sunt însă departe de a fi cordiale. Rusia a condiționat ridicarea regimului de vize pentru cetățenii georgieni de recunoașterea de către Georgia a independenței Abhaziei și Osetiei de sud. În același timp, Rusia nu a respectat prevederile acordului de încetare a focului semnat în august 2008 cu privire la prezența unor observatori internaționali în Abhazia și Osetia de sud. Georgia dorește

---

⁶⁶ “News conference of Vladimir Putin”, 19.12.2013, <http://eng.kremlin.ru/news/6425>, accesat la 21 august 2014

⁶⁷ “Meeting with the Public Council for the Preparation of the 2014 Winter Olympics”, 10.20.2014, <http://eng.kremlin.ru/news/6642>, accesat la 22 august 2014

recuperarea teritoriilor pierdute și integrarea în structurile occidentale (UE pentru prosperitatea economică; NATO pentru asigurarea securității). Federația Rusă vrea să oprească integrarea Georgiei în organizațiile occidentale. Autoritățile de la Kremlin au semnalat, prin intermediul mai multor oficiali, înainte de semnarea Acordului de Asociere (A.A.) între Georgia și Uniunea Europeană, că vor lua în considerație reconfigurarea relațiilor dintre Georgia și Federația Rusă. Alexander Lukașevici, pe reprezentantul oficial al Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei a declarat că: Rusia va trebui să analizeze în ce măsură semnarea acordului afectează relațiile bilaterale în domeniile financiar sau economic; statele ar trebui să ia în considerare atât avantajele cât și dezavantajele când iau o decizie, făcând referire la faptul că Rusia este al treilea importator pentru produsele georgiene; statele ar trebui să ia în considerare ce implicații ar putea avea aderarea la o alianță precum NATO, pentru securitatea statelor vecine.⁶⁸ AA a fost semnat de autoritățile de la Tbilisi la 27 iunie 2014. Amenințările oficialilor ruși au apărut la câteva zile după semnarea acordului. Premierul Dmitri Medvedev a declarat că dacă acordul va fi ratificat de parlamentul georgian se vor lua „măsuri de apărare” similare cu cele luate în relațiile cu Republica Moldova (embargoul asupra importurilor de produse agricole moldovenești de către Rusia)⁶⁹. Reacția autorităților de la Tbilisi a fost una destul de fermă cu privire la declarațiile rușilor. Alexi Petriashvili, ministrul Georgiei pentru Integritate Europeană și Euro-Atlantică afirma, că folosirea unui „limbaj de șantaj” nu este benefică.⁷⁰ La 18 iulie 2014 acordul a fost ratificat cu unanimitate de voturi de parlamentul georgian⁷¹. Trebuie menționat faptul că în ciuda amenințărilor transmise de oficialii de la Kremlin, Georgia nu s-a alăturat embargoului impus de Uniunea Europeană Rusiei, după ce Moscova a anexat Crimeea și a declanșat război în estul Ucrainei.

---

⁶⁸ “Briefing by the official representative of the Russian Ministry of Foreign Affairs Alexander Lukashevich”, 22.05.2014, http://mid.ru/BDOMP/Brp_4.nsf/arh/158D7616A17F717D44257CE5001CDAA1?OpenDocument , accesat la 23 august 2014

⁶⁹ “Защита Медведева”, 08.07.2014, <http://m.golos-ameriki.ru/a/nc-georgia-medvedev-protective-measures/1953098.html> , accesat la 23 august 2014

⁷⁰ Idem

⁷¹ “Parlamentul Georgiei a ratificat Acordul de asociere cu UE”, 18.07.2014, <http://www.agerpres.ro/externe/2014/07/18/parlamentul-georgiei-a-ratificat-acordul-de-asociere-cu-ue-18-53-34> , accesat la 24 august 2014

Republica Moldova

Bogdan Morariu

Republica Moldova este un stat mic, cu o suprafață totală de 33.843 km², având o populație totală de 4.128.047 de locuitori. Se învecinează la vest cu România și la est cu Ucraina. Are o ieșire îngustă la Marea Neagră în sudul țării de doar 200 m prin intermediul deltei fluviului Dunăre.⁷² Republica Moldova și-a proclamat independența la 27 august 1991, România fiind primul stat care îi recunoaște acest statut.⁷³ Republica Moldova cuprinde, pe lângă teritoriul aflat sub administrația directă a Chișinăului, regiunea autonomă, Găgăuzia și Transnistria - o regiune cu statut disputat. Federația Rusă a recunoscut independența R. Moldova la 18 decembrie 1991.⁷⁴ Relațiile diplomatice dintre cele două state s-au stabilit la 6 aprilie 1992.⁷⁵ Relațiile se bazează pe un cadru juridic alcătuit din 162 de documente bilaterale și 28 de acorduri de colaborare cu regiuni ale Federației Ruse, iar schimburile comerciale dintre acestea însumează 1.420 milioane de dolari SUA. Rusia reprezintă cel mai important partener comercial al Moldovei (deși, față de anul 2012, schimburile comerciale dintre cele două state s-au diminuat cu 3,5% față de anul precedent).⁷⁶ Cooperarea economică dintre Federația Rusă și Republica Moldova are la bază un regim de liber schimb (prin intermediul C.S.I.) în cadrul căruia nu se percep taxe de import pentru produsele provenite din cele două state. Însă, la momentul actual Rusia a impus anumite restricții pentru o serie de categorii de importuri din Moldova. Principalele importuri ale Republicii Moldova din Federația Rusă sunt produsele minerale (aproximativ 80%), mărfuri alimentare, materie primă agricolă și produse provenite din industria chimică. Rusia importă, de regulă, produse alimentare, materie primă agricolă, metale și produse realizate din acest material (aprox. 25%). Cea mai mare parte a schimburilor comerciale sunt făcute cu opt regiuni ale Federației Ruse

---

⁷² Ambasada Republicii Moldova în Federația Rusă, <http://www.rusia.mfa.md/general-information-ro/>, accesat la 28 iulie 2014

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Ibidem.

⁷⁶ Ibidem.

(printre care Moscova și Sankt Petersburg).⁷⁷ Din punct de vedere al cooperării socio-culturale, Zilele culturii Federației Ruse dar și ale Republicii Moldova s-au organizat periodic și alternativ.⁷⁸ Cea mai mare problema în relațiile politice o reprezintă prezența trupelor militare ruse, pe teritoriul Republicii Moldova, mai exact în regiunea Transnistreană. Acest conflict are la bază auto-proclamarea Republicii Moldovenești Nistrene, pe care guvernul de la Chișinău nu o recunoaște. În ciuda cererilor din partea guvernului de la Chișinău și a unor promisiuni din partea Rusiei, trupele militare rusești nu au fost încă retrase.⁷⁹ Pentru soluționarea conflictului au loc runde de negocieri în formatul 5+2 cuprinzând reprezentanți ai Ucrainei, Rusiei, Moldovei și Transnistriei, O.S.C.E, Uniunii Europene și Statelor Unite. În ultima perioadă nu au avut loc progrese semnificative pentru a găsi o soluție agreată de părțile implicate.⁸⁰ Republica Moldova este membru CSI din 1994, în cadrul căruia, conform ministrului de externe moldovean Natalia Gherman, Chișinăul participă la cooperarea economică (prin acordul de liber schimb intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 15 ianuarie 2013)⁸¹ și umanitară și nu are activități în chestiunile militare sau de securitate.⁸²

Relațiile dintre Federația Rusă și Republica Moldova sunt influențate, în primul rând, de cursul pe care Moldova îl urmează în politica sa externă. Rusia își dorește ca acest stat de dimensiuni reduse să rămână în Comunitatea Statelor Independente și să își continue integrarea în structurile eurasiatice. În anul 2010 Moldova era considerată cea mai săracă țară a Europei, iar strategia pe care liderii de la Chișinău au ales-o pentru dezvoltarea economiei și progresul țării a fost orientată către integrarea europeană. Conform ministrului de externe din acea perioadă, Iurie Leancă, nu putea exista decât o

---

⁷⁷ Ambasada Federației Ruse în Republica Moldova, http://moldova.mid.ru/web/moldova_md/cooperarea-comercial-economica accesat la 27 iul 2014

⁷⁸ Ambasada Republicii Moldova în Federația Rusă <http://www.rusia.mfa.md/diplomatic-relations-ro/> accesat la 28 iulie 2014

⁷⁹ 20-years anniversary of sovereign Moldova, 20.01.2012, http://russiancouncil.ru/en/inner/?id_4=90#top accesat la 29 iulie 2014

⁸⁰ Moldova Awaits Russian Reaction To Transdnier's Appeal, 18.04.2014, <http://www.rferl.org/content/moldova-awaits-russian-reaction/25354262.html> , accesat 29 iulie 2014

⁸¹ Договор о зоне свободной торговли между странами СНГ вступил в силу для Молдовы, 15.01.2013, http://vestimd.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=4505:dogovor-o-zone-svobodnoy-torgovli-mejdu-stranami-sng-vstupil-v-silu-dlya-moldovi&catid=47:econom&Itemid=95 , accesat 29 iulie 2014

⁸² Глава МИД Молдовы: кризис в Украине ведет к переоценке роли СНГ, 22.04.2014, <http://rus.azattyq.mobi/a/moldova-interview-gherman/25357760.html>, accesat la 30 iulie 2014

singură soluție pentru dezvoltare și modernizare și anume „europenizarea” care ar implica o serie de reforme politice, economice și sociale necesare statutului de țară candidată U.E., ce ar contribui semnificativ la progresul general și ar însemna un impuls benefic pentru reformele de care țara are nevoie.⁸³

Odată cu venirea la putere în Republica Moldova în 2009, a Alianței pentru Integrare Europeană, drumul către integrarea europeană a devenit opțiunea principală a politicii externe a țării, direcție care nu este, însă, în concordanță cu dorințele Rusiei. Eforturile moldovenești au culminat cu parafarea, la Vilnius, a Acordului de Asociere (AA) în noiembrie 2013⁸⁴ și ulterior, cu semnarea acestuia, la 27 iunie 2014 și cu ratificarea acestuia în parlamentul moldovean. Premierul moldovean, Iurie Leancă, declara la data semnării că „Știm cât este de exigent acest drum, însă nu avem nici un dubiu legat de determinarea noastră. Mulțumim pentru solidaritate și ajutor.[...] Cred cu tărie că vom merge înainte și nu înapoi. Integrarea europeană ne va face mai puternici. În toamnă trebuie să arătăm că ne-am rupt de trecut și am ales viitorul”.⁸⁵ „Avem cu C.S.I. un acord similar cu cel pe care îl vom semna mâine cu U.E. (n.r. vineri): un acord de liber schimb. Nu văd nici un motiv pentru care ar trebui să schimbăm ceva. Pornim de la faptul că zona de liber schimb cu U.E. coincide în totalitate cu normele de comerț liber din cadrul C.S.I., având în vedere că aceste două elemente se bazează pe principiile Organizației Mondiale a Comerțului (OMC)”.⁸⁶ R. Moldova este membră CSI și beneficiază de un acord de liber schimb asemănător celui semnat cu Uniunea Europeană. Pe parcursul negocierilor pentru semnarea AA, precum și imediat după semnarea acestuia, liderii de la Moscova s-au arătat circumspecți asupra acestei decizii și au

---

⁸³ Moldova's Foreign Policy and the Prospects for Russian-Moldovan Relations, 27.05.2012, <http://carnegie.ru/2010/05/27/moldova-s-foreign-policy-and-prospects-for-russian-moldovan-relations/ajhi> accesat la 28 iulie 2014

⁸⁴ Pagină informațională despre integrare europeană, <http://www.gov.md/europa/ro/content/ce-este-acordul-de-asociere-cu-ue>, accesat la 30 iulie 2014

⁸⁵ „Republica Moldova, Ucraina si Georgia au semnat vineri acordul de liber schimb cu UE. Premierul Leanca: *Asocierea la UE si liberul schimb cu CSI nu ar fi incompatibile*”, 27.06.2014, <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-17562896-republica-moldova-semneaza-vineri-acordul-liber-schimb-premierul-leanca-asocierea-liberul-schimb-csi-nu-incompatibile.htm>, accesat la 6 august 2014

⁸⁶ „Republica Moldova, Ucraina si Georgia au semnat vineri acordul de liber schimb cu UE. Premierul Leanca: *Asocierea la UE si liberul schimb cu CSI nu ar fi incompatibile*”, 27.06.2014, <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-17562896-republica-moldova-semneaza-vineri-acordul-liber-schimb-premierul-leanca-asocierea-liberul-schimb-csi-nu-incompatibile.htm>, accesat la 6 august 2014

semnalat în repetate rânduri că un astfel de acord va determina revizuirea relațiilor economice dintre cele două state. „Odată ce AA este ratificat, ei ar trebui să înțeleagă că este creat un cadru legal complet diferit pentru relațiile cu Uniunea Vamală și Federația Rusă”⁸⁷ afirma prim-ministrul guvernului rus, Dmitri Medvedev. De asemenea, acesta își exprima îngrijorarea că prin intermediul acestui nou acord de liber schimb și a celui deja existent cu C.S.I. produsele europene vor fi exportate prin intermediul Moldovei în spațiul Uniunii Vamale.⁸⁸ Trimisul special al președintelui Putin pentru soluționarea conflictului din Transnistria, Dmitri Rogozin își exprima nedumerirea în legătură cu intențiile Moldovei, argumentând că atât timp cât există 700.000 de lucrători moldoveni imigranți în Rusia care contribuie semnificativ la bugetul Republicii Moldova nu i se părea firească decizia de a semna AA cu Uniunea Europeană și nu cu Uniunea Vamală sau Uniunea Eurasiatică. Tot acesta anunță că astfel de decizii vor determina Rusia să reacționeze și să regândească relațiile dintre cele două state.⁸⁹ Într-un interviu acordat pentru emisiunea „*Vesti v subbotu s Sergeem Brilyovim*”, ministrul de externe al Rusiei, Sergei Lavrov afirma că principala preocupare pentru Moscova nu este să încerce să distrugă beneficiile de care se vor bucura țările semnatare a acordului de liber schimb, ci să înțeleagă dacă și în ce măsură aceste acorduri cu Uniunea Europeană afectează restul țărilor care alcătuiesc spațiul de liber schimb al C.S.I.. Acesta a adăugat că, deși Rusia a invitat țările semnatare la consultări privind adaptarea politicilor economice conform noilor realități, reacția acestora a fost una tardivă. Ministrul de externe avertiza, de asemenea, asupra problemei care se ridică în legătură cu modul în care vor reacționa piețele țărilor semnatare, în contextul în care piața moldovenească va fi invadată de produse competitive europene și că există riscul ca produsele autohtone, mai puțin competitive, să inunde piața Uniunii Vamale formate din Rusia, Belarus și Kazahstan.⁹⁰

---

⁸⁷Dmitri Medvedev, 07.07.2014, <http://rodina.md/hronika/181-soroki-70-let-osvobojdeniea>, accesat la 30 iulie 2014

⁸⁸ Dmitri Medvedev, 07.07.2014, <http://rodina.md/hronika/181-soroki-70-let-osvobojdeniea>, accesat la 30 iulie 2014

⁸⁹ Rogozin: Молдавия и Украина «пытаются насилловать» Приднестровье. Экономически, 04.07.2014, <http://www.km.ru/world/2014/07/04/situatsiya-vokrug-pridnestrovyya/744138-rogozin-moldaviya-i-ukraina-pytayutsya-nasil>, accesat la 5 august 2014

⁹⁰ Interview given by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov to the programme “*Vesti v subbotu s Sergeem Brilyovim*”, 28.06.2014,

Prin astfel de intervenții, oficialii ruși încercau să semnaleze dezacordul Rusiei față de decizia Republicii Moldova de semna AA și să scoată în evidență avantajele de care această țară beneficiază deja și de care ar putea beneficia în continuare în cadrul unor proiecte integraționiste rusești. Semnarea acordului, care în opinia liderilor ruși ar afecta interesele Rusiei, o va determina pe ultima să înlăture avantajele economice de care beneficiază Republica Moldova. Reacția Rusiei nu a întârziat să apară, iar la 21 iulie 2014, au fost impuse interdicții pentru importul de fructele din Republica Moldova și taxe vamale pentru 19 categorii de produse: vin, carne, zahăr, mobilă, etc.⁹¹ Aceste taxe au abrogat avantajele comerciale de care beneficia Moldova anterior semnării acordului cu Uniunea Europeană. Restricțiile impuse au lovit dur în economia moldovenească, fermierii fiind cei mai afectați de pierderea pieței de desfacere a Rusiei. La scurt timp după impunerea restricțiilor comerciale, Rusia dorind să profite de situația creată economiei moldovenești, încearcă să întoarcă parcursul european al Republicii Moldova și să o readucă în vechea familie eurasiatică. Într-un interviu televizat al agenției UNIMEDIA, Dmitri Rogozin le reamintește moldovenilor că Rusia este gata să îi reprimească dacă aceștia se vor întoarce către Rusia: „Toate problemele pot fi rezolvate. Nu trebuie să aruncați vina în spinarea noastră. Așteptăm, chiar și mâine, delegația oficială guvernamentală a Republicii Moldova. Să ia toate măsurile necesare, să se întoarcă spre Rusia și Uniunea Vamală și atunci vom deschide toate frontierele pentru produsele moldovenești”⁹².

Federația Rusă și mișcările separatiste din Republica Moldova

Cea mai complexă problemă a Republicii Moldova este reprezentată de cele două republici autonome de pe teritoriul acesteia - Transnistria și Găgăuzia. Rusia a susținut constant acțiunile separatiste ca obstacole pentru integrarea europeană a Moldovei.

---

http://mid.ru/BDOMP/Brp_4.nsf/arh/0C440A1A56A9007444257D070058BC3C?OpenDocument , accesat la 5 august 2014

⁹¹ “Republica Moldova tinta unor sanctiuni de ordin economic”, 06.08.2014, <http://www.romedia.gr/rep-moldova/actualitate/6956-republica-moldova-tinta-unor-sanctiuni-de-ordin-economic.html> , accesat la 8 august 2014

⁹² „Rogozin: Chișinăul să se întoarcă spre Rusia și redeschidem piața noastră”, 25.08.2014, <http://unimedia.info/stiri/rogozin-chisinaul-sa-se-intoarca-spre-rusia-si-redeschidem-piata-noastra-80994.html> , accesat la 27 august 2014.

Fiodor Lukianov⁹³, surprinde cel mai bine această situație comentând în contextul semnării A.A.: „În aceste condiții, apar cel puțin două întrebări: continuă să insiste Chișinăul în privința reintegrării Transnistriei în Republica Moldova sau ce e de făcut cu Găgăuzia, care încă din ianuarie a decis prin referendum că, în cazul în care Republica Moldova se integrează în UE, atunci regiunea autonomă iese din componența țării.”⁹⁴ Negocierile pentru soluționarea conflictului transnistrean care au loc în formatul 5+2 par a se îndrepta într-o direcție nedorită pentru Chișinău. Atât oficialii ruși, cât și liderii republicii nerecunoscute acuză guvernul de la Chișinău că decizia de a semna Acordul de Asociere a fost luată fără a lua în calcul dorințele transnistrenilor. Ministrul de Externe al Rusiei a invocat faptul că Transnistria, conform Memorandumului semnat între Chișinău și Tiraspol în 1997, are dreptul de a-și dezvolta independent politica externă, fapt care nu este posibil după semnarea AA iar majoritatea transnistrenilor dorește orientarea către Federația Rusă.⁹⁵ Dmitri Rogozin declara, în urma unei discuții avute cu Evgheni Șevciuc, liderul de la Tiraspol, că Moldova, prin decizia de a semna A.A. fără a lua în considerare dorința poporului de peste Nistru “încalcă drepturile fundamentale ale locuitorilor din Transnistria, cum ar fi dreptul la viața și dreptul la prosperitate economică”⁹⁶. Mai mult decât atât, oficialii ruși cât și reprezentanții Tiraspolului acuză nefundamentat Republica Moldova că încearcă prin presupuse constrângeri economice⁹⁷, blocarea trecerii frontierelor. De asemenea, ministrul de externe Sergei Lavrov clasifică acțiunile Moldovei ca fiind de neacceptat pentru Tiraspol, și că, prin acestea sunt violate drepturi ale cetățenilor transnistreni, precum libertatea de mișcare, tranzit sau activități

---

⁹³ Redactotul revistei „*Rusia în Politica Globală*”, membru al Consiliului pentru Politică Externă și de Apărare a Rusiei.

⁹⁴ „Для Киева, Тбилиси и Кишинева институциональная привязка к Европе — событие историческое”, 23.06.2014, <http://www.kommersant.ru/doc/2497495>, accesat la 9 august 2014

⁹⁵ „Interview given by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov to the programme *Vesti v subbotu s Sergeem Brilyovim*”, 29.03.2014, http://mid.ru/BDOMP/Brp_4.nsf/arh/2729B161F336D8B844257CAD00579575?OpenDocument, accesat la 9 august 2014

⁹⁶ „Рогозин: Молдавия и Украина пытаются насильствовать Приднестровье. Экономически”, 04.07.2014,

<http://www.km.ru/world/2014/07/04/situatsiya-vokrug-pridnestrovyya/744138-rogozin-moldaviya-i-ukraina-pytayutsya-nasil>, accesat la 10 august 2014

⁹⁷ „Встреча Дмитрия Рогозина и Евгения Шевчука”, 22.08.2014, <http://tv.pgtrk.ru/news/20140822/22390>, accesat la 27 august 2014.

comerciale.⁹⁸ Transnistria încercă să mențină protectoratul Rusiei. Din declarațiile „președintelui” Transnistriei reiese că varianta pe care o au în calcul și pe care doresc să o propună Chișinăului prin intermediul formatului 5+2 este aceea a unui „divorț civilizat”.⁹⁹ Este posibil ca această variantă să fie susținută Rusia ca o ultimă mișcare în cazul în care nu reușeste să oprească parcursul european al Republicii Moldova. Având în vedere că Republica Moldova a fost invitată pentru prima dată la reuniunea șefilor de stat și de guvern a unui summit NATO, iar drumul său către Uniunea Europeană pare destul de hotărât, ne putem aștepta ca Transnistria să alunece într-un conflict asemănător celor din Georgia și Ucraina.

---

⁹⁸ „Interview given by the Russian Foreign Minister Sergey Lavrov to the programme *Vesti v subbotu s Sergeem Brilyovim*”, 29.03.2014, http://mid.ru/BDOMP/Brp_4.nsf/arh/2729B161F336D8B844257CAD00579575?OpenDocument , accesat la 11 august 2014

⁹⁹ „Тирасполь предлагает вариант *цивилизованного развода* Приднестровья с Молдавией”, 04.07.2014, http://www.ng.ru/cis/2014-07-04/6_pridnestrovie.html , accesat la 12 august 2014

Ucraina

Tatiana Cojocari

Ucraina cu o suprafață totală de 603,550 km pătrați¹⁰⁰ reprezintă a doua țară ca mărime din Europa, după Franța. Are o populație de 44,291,413 mil. locuitori¹⁰¹, dintre care majoritatea ucraineni - 77.8% (minoritatea rusă, reprezintă 17.3% fiind concentrată în partea de est -Lugansk, Donețk și în Crimeea). Limba oficială este ucraineana (vorbită de 67% din populație) iar limba rusă este considerată o limbă regională și de comunicare interetnică (24% vorbitori). Importanța Ucrainei reiese din poziția sa geografică: un stat situat în estul Europei, riveran a Mării Negre, care se învecinează cu Rusia, Polonia, România și Republica Moldova. Ucraina a devenit cea mai importantă miză în competiția de influență dintre Rusia, NATO și UE¹⁰².

Interesele Rusiei în Ucraina

Ucraina deține un loc foarte important în mentalul colectiv al rușilor. Mulți politicieni ruși, precum și cetățeni de rând, nu au fost niciodată pe deplin împăcați cu independența Ucrainei după prăbușirea URSS-ului în 1991. Președintele Vladimir Putin face referiri la cetățenii Ucrainei folosind expresii ca „frații mai mici” ai poporului rus și numeroase aluzii la istoria comună a celor două popoare: „În Crimeea, totul este pătruns de istoria noastră comună. Aici este vechiul Herson unde a primit botezul Sfântul țar Vladimir. Adoptând creștinismul, acesta a creat valorile spirituale și cadrul civilizațional care unește poporul Rusiei, Ucrainei și Belarus. Crimeea este Sevastopol, orașul legendă, orașul marelui destin, orașul cetate și patria flotei militare ruse de la Marea Neagră”¹⁰³.

¹⁰⁰ Ukraine, The World Fact Book, 2014. On-line: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>. Accesat la 20.07.2014.

¹⁰¹ Ukraine, The World Fact Book, 2014. On-line: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>. Accesat la 20.07.2014.

¹⁰² Ханнес Адомейт, “ЕВРАЗИЙСКИЙ СОЮЗ” ПУТИНА: ИНТЕГРАЦИОННЫЙ ПРОЕКТ РОССИИ И ЕЁ ПОЛИТИКА НА ПОСТСОВЕТСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ, Policy paper, december 2012, Center for International and European Studies, The Black Sea Trust for Regional Cooperation.

¹⁰³ Обращение Президента Российской Федерации, 18 martie 2014. On-line: <http://kremlin.ru/news/20603>. accesat la 20.07.2014

Însă nu doar teritoriul, cultura, istoria comună și minoritatea rusă sunt motivele pentru care Rusia dorește să mențină Ucraina în sfera sa de influență. În Ucraina sunt în joc și interesele economice ale Rusiei. Teritoriul Ucrainei asigură tranzitul gazului rusesc către Europa (aproximativ 80% din gazul rusesc încă este transportat prin conductele din Ucraina). De asemenea, complexul militar-industrial rus are interese considerabile în Ucraina, dat fiind faptul că de aici este importat un număr mare de piese și motoare. Oligarhii din Rusia și-ar dori să obțină „perlele” economiei Ucrainei. Trebuie amintite aici și terenurile agricole bogate ale țării. În plus, Ucraina are un potențial economic uriaș și este o piață de desfacere mare, ținând cont că populația acesteia depășește cu mult numeric populația altor state membre CSI. Ucraina are și o importanță geostrategică pentru Rusia. Dacă Ucraina se retrage de pe orbita de interes a Rusiei, acest lucru ar putea însemna modificarea parametrilor de securitate ai Moscovei.¹⁰⁴

O altă prioritate pentru Rusia a fost reconstruirea relației cu Ucraina, ca un partener prioritar CSI și contribuirea la conectarea acesteia la procesele de integrare aprofundate (rusești). În ceea ce privește relația cu Ucraina, Rusia știe că aceasta are în prezent o poziție bipolară. Acest lucru este observat de Serghei Karaganov, în cartea sa *Lumea din jurul Rusiei: anul 2017. Schita unui viitor apropiat*: „Nu există temei pentru a spera că Ucraina va deveni în perspectiva vizibilă un aliat strategic al Rusiei. Kievul este predestinat să participe la două proiecte geopolitice în același timp – cel rus și cel antirus. În relațiile cu Ucraina, Rusia va fi obligată tot mai mult să se sprijine pe formatul relațiilor interstatale standard”¹⁰⁵. El comentează și relația economică a Rusiei cu Ucraina, văzută, evident, din perspectiva țării sale: „Într-o perspectivă de durată medie, problema tranzitului carburanților rusești prin teritoriul ucrainean nu va obține o rezolvare politică. În anumite condiții operatorul tranzitului resurselor energetice prin Ucraina poate deveni Uniunea Europeană. Rusia va fi nevoită pe parcursul viitorilor zece

---

¹⁰⁴ Шевцова Лилия, Почему Владимир Путин так стремится вернуть Украину на орбиту России, Центрул carnegie, СТАТЬЯ / ИНТЕРВЬЮ 18 ДЕКАБРЯ 2013. On-line: <http://carnegie.ru/2013/12/18/%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%BC%D1%83-%D0%BF%D1%83%D1%82%D0%B8%D0%BD-%D1%85%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%82-%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%8C-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%83/gwwn>. Accesat 18.07.2014.

¹⁰⁵ Serghei Karaganov "Lumea din jurul Rusiei: anul 2017. Schita unui viitor apropiat", <http://biblioteca-virtuala.blogspot.ro/2008/07/serghei-karaganov-lumea-din-jurul.html> accesat la 20 iunie 2014.

ani să ia măsuri reale pentru lichidarea dependenței de tranzit de Kiev și Minsk, ceea ce presupune construcția conductelor ocolitoare și ale uzinelor SPG”¹⁰⁶¹⁰⁷

Ucraina și Comunitatea Statelor Independente (CSI)

CSI a fost fondată de către liderii Republicii Belarus, Federației Ruse și Ucrainei, prin semnarea *Acordului privind înființarea Comunității Statelor Independente*. Ca urmare a semnării acestui *Acord* URSS-ul a dispărut ca subiect de drept internațional și a apărut nouă Uniune– CSI– bazată pe principiu egalității suverane a tuturor participanților (statele-părți ale comunității sunt subiecte independente de drept internațional). În decembrie 1991, *Acordul* a fost ratificat de către Sovietul Suprem al Belarusului, Ucrainei și Rusiei, iar pe 22 ianuarie 1993 în Minsk, a fost adoptată, *Carta CSI*, document fondator al Comunității. În conformitate cu prevederile *Cartei*, statele fondatoare ale *Comunității*, sunt acele state care în momentul adoptării *Cartei*, au semnat și au ratificat *Acordul privind înființarea CSI* din 8 decembrie 1991 și Protocolul anexat acordului din 21 decembrie 1991. De aici reieșind calitatea de stat fondator a Ucrainei.

Statele membre ale *Comunității*, sunt acele state fondatoare care și-au asumat angajamentele din *Cartă* în termen de un an de la adoptarea sa de către Consiliul șefilor de stat. Aici devine foarte incert statutul Ucrainei în cadrul *Comunității*, deoarece aceasta nu a ratificat *Carta*. Prin ratificare înțelegând exprimarea consimțământului statului de a îndeplini obligațiile acordului. Ucraina nu și-a asumat responsabilitatea de a respecta regulile *Cartei* CSI¹⁰⁸. Ucraina are calitatea de stat fondator al CSI, dar, de jure nu este stat membru CSI, deoarece nu a ratificat *Carta*. Cu toate acestea, chiar și fără a avea calitatea de membru CSI, Ucraina a avut o serie de beneficii economice și politice în cadrul CSI, având chiar un statut special, folosindu-se de drepturile *Comunității*, fără a suporta obligațiile conform *Cartei*.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Serghei Karaganov "Lumea din jurul Rusiei: anul 2017. Schita unui viitor apropiat", <http://biblioteca-virtuala.blogspot.ro/2008/07/serghei-karaganov-lumea-din-jurul.html> accesat la 20 iunie 2014.

¹⁰⁷ Analiza din acest fragment a fost elaborată de Anamaria Vișan.

¹⁰⁸ Всеволод Сазонов, УКРАИНА И СНГ, 4 iunie 2014. On-line: http://www.echo.msk.ru/blog/advokat_sazonov/1333608-echo/. Accesat 18.07.2014.

¹⁰⁹ Ibidem.

Începând cu 1 ianuarie 2014, Ucraina a deținut președinția CSI-ului. Ca stat care a asumat președinția CSI-ului, Ucraina intenționa să obțină punerea în aplicare a Acordului privind zona de liber schimb din CSI și, în special, să obțină semnarea Acordului de liber schimb al serviciilor și să negocieze semnarea unei înțelegeri privind accesul la mijloacele de transport prin conducte¹¹⁰.

După ce Rusia a anexat Crimeea, Ucraina a decis să-și retragă candidatura sa de la președinția CSI. Ucraina a insistat fără succes ca CSI să adopte o poziție de condamnare a agresiunii, pornind de la faptul că CSI se bazează pe principiul respectării suveranității și inviolabilității frontierelor.¹¹¹

Uniunea Eurasiatică-niunea Vamală și Acordul de Asociere și Liber Schimb cu UE pe agenda de politică externă a Ucrainei

În 1991, Federația Rusă și Ucraina au semnat la Kiev primul acord de liber schimb în cadrul CSI. Până în 2012 acest acord a stat la baza relațiilor comerciale ruso-ucrainene. Acest document a fost înlocuit în 2012 cu *Acordul multilateral privind comerțul liber în CSI*¹¹². Ucraina nu este membru al Uniunii Vamale, dar are calitatea de observator în Comunitatea Economică Eurasiatică, care i-a fost acordat în 2002, în urma unei cereri transmise de Kiev. După 1991, regimurile politice care s-au succedat la putere la Kiev au susținut ideea integrării în cele două blocuri politico-economice distincte ale UE și Rusiei.

Pe 27 iunie 2014, Ucraina a semnat la Bruxelles acordurile de cooperare politică și liber-schimb cu Uniunea Europeană, eveniment ce a stârnit reacții puternice la Kremlin. Experții de la Moscova consideră, că odată ce Ucraina devine parte a spațiului economic al UE, toate acordurile Ucrainei cu Rusia, Belarus și Kazahstan ar trebui anulate. Potrivit experților ruși, apropierea Ucrainei de UE a pus sub semnul întrebării o Uniune Economică Eurasiatică care să includă și Ucraina pentru că, Uniunea Vamală,

---

¹¹⁰ Украина на год возглавила СНГ, 01.01.2014. On-line: <http://ukr.pravda.com.ua/rus/news/2014/01/1/7008925/>. Accesat la 20.07.2014.

¹¹¹ Украина отказывается от председательства в СНГ и подумает, быть ли членом, 19 martie 2014. On-line: <http://ukr.pravda.com.ua/rus/news/2014/03/19/7019572/?attempt=1>. Accesat la 18.07.2014.

¹¹² Сергей Глазьев, Драма ассоциации, 13.11.2013. On-line: <http://svop.ru/news/7701/>. Accesat la 21.07.2014.

care stă la baza formării Uniunii Economice Eurasiatice, a fost mai mult un proiect european decât unul eurasiatic. Includerea Ucrainei ar fi dat actualei Uniuni Vamale și Uniunii Eurasiatice, un format complet diferit. Cu trei state membre, acesta este doar un experiment interesant. În cazul în care Ucraina, cu marea sa piață de desfacere, cu un potențial economic puternic și diversificat și o poziție geopolitică solidă, urma să fie integrată, Uniunea ar fi devenit o entitate pe care ceilalți ar fi luat-o în serios. Fără Ucraina, „eurasianismul” proiectului devine mult mai „palpabil”. O uniune fără Ucraina, ar trebui să fie focusată mai mult pe partea de est și sud-est. Doar că este discutabil cât de mult această direcție coincide cu opinia societății ruse, care trece printr-o fază de anti-imigrație și este predispusă la izolaționism pe frontul Asiatic¹¹³. Participarea Ucrainei ar fi reușit să reechilibreze balanța de putere dintre statele membre și Rusia și ar mai fi diminuat potențialul Moscovei de a domina întregul proiect, statele membre formând astfel un parteneriat solid bazat pe încredere reciprocă și relații bilaterale aprofundate. Prim-ministrul Medvedev declara că „în cazul în care Ucraina se va angaja pe calea integrării europene, va fi mult mai dificil pentru țară să se integreze în Spațiul Economic Unic și Uniunea vamală. Nu poți sta pe două scaune în același timp”, a ținut să adauge acesta¹¹⁴.

Relații ruso-ucrainene înainte și după anexarea Crimeei

La 21 aprilie 2010, Rusia și Ucraina a fost semnat la Harkov *Acordul de prelungire a contractului de staționare a Flotei Militare Ruse la Marea Neagră până în 2042*, în schimbul reducerii prețului pentru gazul natural furnizat de Rusia.

La șase luni după semnarea acordurilor de la Harkov, premierii Putin și Azarov, precum și oficialii importanți din ambele țări în chestiunile economice, au mai încheiat o serie de acorduri sectoriale. Printre acestea se numără și Acordul de cooperare a întreprinderilor de stat și producția energiei nucleare bazată pe tehnologia rusă,

---

¹¹³ Lukianov Fiodor, “Building Eurasia and defining Russia”, în Kadri Liik, *Russia’s Pivot to Eurasia*, 29.05.2014. Disponibil on-line: http://www.ecfr.eu/publications/summary/russias_pivot_to_eurasia310. Accesat la 20.08. 2014.

¹¹⁴Медведев Д, Украинской интеграции с Европой может помешать связи с Таможенным Союзом, *Moscova*,18.05.2011. On-line: <http://en.ria.ru/world/20110518/164092502.html>. Accesat la 18.07.2014.

Memorandumul de explorare și producție a gazului natural în bazinul Donețk și Acordul privind înființarea întreprinderii ruso-ucrainene comune prin mixiunea companiei de stat ucrainene de construcție a aeronavelor „Antonov” cu compania rusă de construcție a aeronavelor.¹¹⁵

Criza politică din Ucraina, protestele de pe Maidan și reorientarea acesteia către Vest, a determinat Rusia să declare neligitim noul guvern de la Kiev și să susțină acțiunile separatiste și să trimită trupe rusești în estul Ucrainei. Ignorând dreptul internațional, la 18 martie 2014, Federația Rusă a anexat peninsula Crimeea, în urma unui referendum nerecunoscut la nivel internațional. Pe lângă încălcarea tratatelor internaționale, în special Memorandumul privind securitatea în Europa de la Helsinki semnat la 1 august 1975, Rusia a încălcat și o serie de acorduri bilaterale cu Ucraina. Printre acestea cele mai semnificative fiind: Tratatul privind neproliferarea armelor nucleare semnat la 5 decembrie 1994, numit și Memorandumul de la Budapesta,¹¹⁶ tratat prin care Federația Rusă, Marea Britanie și SUA s-au angajat să respecte suveranitatea, independența și frontierele recunoscute ale Ucrainei, precum și reafirmarea angajamentului celor trei state de a se abține de la amenințări sau de a nu folosi forțele armate ca mijloc de suprimare a integrității teritoriale sau a independenței politice a Ucrainei; Acordul de prietenie, cooperare și parteneriat între Ucraina și Federația Rusă, semnat la 31 mai 1997 și intrat în vigoare în 1999,¹¹⁷ prin care cele două state se obligă să-și respecte integritatea teritorială și confirmă inviolabilitatea frontierelor existente. Acest acord a fost întărit printr-un alt Acord privind frontiera de stat Ruso-Ucraineană în 2003. Acordul din 1997 figurează pe site-ul Ministerului de Externe Rus ca unul valabil; Acordurile între Guvernul Federației Ruse și Guvernul Ucrainei referitoare la secționare a Flotei Ruse de la Marea Neagră, precum și statutul și condițiile de staționare a Flotei Ruse pe teritoriul Ucrainei, acorduri semnate la 28 mai 1997 și care figurează la

---

¹¹⁵ Ханнес Адомейт, „ЕВРАЗИЙСКИЙ СОЮЗ” ПУТИНА: ИНТЕГРАЦИОННЫЙ ПРОЕКТ РОССИИ И ЕЁ ПОЛИТИКА НА ПОСТСОВЕТСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ, Policy paper, december 2012, Center for International and European Studies, The Black Sea Trust for Regional Cooperation.

¹¹⁶ Будапештский меморандум от 5 декабря 1994, Budapest, 1994. On-line: http://www.solonin.org/doc_nakanune-voynyi-dokumenty.html. Accesat la 28.08.2014.

¹¹⁷ ДОГОВОР О ДРУЖБЕ, СОТРУДНИЧЕСТВЕ И ПАРТНЕРСТВЕ МЕЖДУ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЕЙ И УКРАИНОЙ, Ucraina, 1997. On-line: http://www.mid.ru/bdomp/spd_md.nsf/0/AC4FE14AA355C11644257D34002895AE. Accesat la 31.08.2014.

momentul actual pe site-ul ministerului de Externe Rus ca acorduri nefuncționale ¹¹⁸ și Acordul bilateral de la Harkov din 2010 ce prevedea prelungirea perioadei de staționare a Flotei Ruse de la Marea Neagră pe teritoriul Ucrainei, de asemenea, devenit nefuncționabil după anexarea Crimeei.

După anexarea Crimeei, politica externă a Rusiei s-a plasat pe direcții necunoscute anterior. Miza nu sunt doar Crimeea, Ucraina sau alt stat din Estul Europei, ci rolul și locul Rusiei în sistemul internațional. Rusia nu a atacat doar Ucraina, ci întregul sistem al normelor și legilor europene și ordinea europeană în sine. Moscova își dorește nu doar să restabilească, dar de asemenea să religitimeze sfera de influență geopolitică ca un principiu de bază al sistemului internațional.¹¹⁹ O parte a experților ruși consideră că motivul principal al intervenției militare ruse în Ucraina și anexarea Crimeei este intenția acestora de a preveni intrarea Ucrainei în NATO, de a asigura prezența Flotei Ruse la Marea Neagră și întărirea poziției sale geostrategice.¹²⁰

---

¹¹⁸ Pentru detalii suplimentare accesați site-ul: <http://www.mid.ru/>.

¹¹⁹ Lukianov Fiodor, "Building Eurasia and defining Russia", în Kadri Liik, *Russia's Pivot to Eurasia*, 29.05.2014. Disponibil on-line: http://www.ecfr.eu/publications/summary/russias_pivot_to_eurasia310. Accesat la 20.08. 2014.

¹²⁰ ЛУКЪЯНОВ ФЕДОР, Романтика вместо расчета, 07.08.2014. On-line: <http://www.globalaffairs.ru/redcol/Romantika-vmesto-rascheta-16862>. Accesat la 31.08.2014.